

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060206

DOM
2013-12-16
Stockholm

Mål nr
M 947-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-01-10 i mål nr M 91-11, se bilaga A

KLAGANDE

The Absolut Company Aktiebolag, 556015-0178
Box 83
296 22 Åhus

Ombud: Advokaten D D

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö
2. Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg
3. J A
4. M C
5. C C
6. A-M H
7. A H
8. H H
9. I H
10. S H
11. J H
12. J J
13. A L
14. A L

Dok.Id 1113710

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00-15:00
---	---	--	---------------------------------	---

15. S L

16. R L

17. Lyckeby Culinar AB
Box 45
290 34 Fjälkinge

18. Lyckeby Starch AB
Degebergavägen 60-20
291 91 Kristianstad

19. Sveriges Stärkelseproducenter, förening u.p.a.
Box 45
290 34 Fjälkinge

Ombud R H

20. A N

21. A-M N

22. P N

23. M N

24. N N

25. R O

26. S O

27. OLW Sverige AB
Box 77
682 22 Filipstad

Ombud M C

28. F P

29. J-A P

30. M P

31. K P

32. M R

33. G R

34. K R

35. J R

36. I S

37. Träne, Vä och Norra Åsums Vattenförening Ek. för., 769621-5743

38. J T

39. S V

40. M v S

41. J-E W

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till bortledning av grundvatten för vattenförsörjning och kylning på fastigheten X i Kristianstads kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.
  2. The Absolut Company Aktiebolag ska utge ersättning till Havs- och vattenmyndigheten för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 18 670 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

The Absolut Company Aktiebolag (TAC) har i första hand yrkat bifall till sin ansökan i mark- och miljödomstolen om uttag av grundvatten. I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska medge en uttagsnivå för grundvatten som domstolen finner lämplig, dock ej understigande 1 165 000 m³/år. TAC har vidare yrkat att det utökade tillståndet ska gälla i 25 år.

Länsstyrelsen i Skåne län och **Havs- och vattenmyndigheten** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Kristianstads kommun har tillstyrkt bolagets ansökan under förutsättning att bolagets kontrollprogram utökas till att även omfatta analyser av grundvattenkvaliteten och att tillståndet tidsbegränsas till 25 år.

Jordbruksverket har, för det fall tillstånd till ytterligare grundvattenuttag medges, yrkat att tillståndet tidsbegränsas.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har ingivit yttranden i målet och deltagit vid huvudförhandlingen.

Lyckeby Starch AB, Lyckeby Culinar AB och Sveriges Stärkelseproducenter, förening u.p.a. har tillstyrkt ansökan.

Enskilda sakägare har uttryckt oro för grundvattentillgången och motsatt sig tillstånd till ytterligare industriella uttag av grundvatten i området.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

TAC har i huvudsak anfört följande.

Mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig bedömning dels avseende frågan om behovet av det ansökta uttaget, dels avseende frågan om tillgång till grundvatten i det aktuella området.

Behov

TAC har tydligt visat att ett utökat behov för bolaget av grundvatten kommer att uppstå redan inom två år. Efterfrågan på *Absolut vodka* ökar och den tekniska produktionskapaciteten kommer sannolikt att uppnås inom 4-5 år. Vid denna produktionsnivå uppgår grundvattenbehovet till cirka 950 000 m³/år, vilket väl överstiger gällande tillstånd till bortledning av grundvatten.

Vattenbalansmetod

Mark- och miljödomstolen påtalar att flera remissinstanser ställt sig skeptiska till beräkningssätt och bedömningen av magasinets vattentillgång. Tillämpad beräkningsmetod för vattenbalans och grundvattenbildning bygger på väletablerad hydrogeologisk beräkningsmetodik. Vattenbalansberäkningarna i ansökan baseras på mätningar av faktiska förhållanden och etablerade analytiska beräkningsmetoder. Beräkningsmodellerna för grundvattenbildning baseras på synsättet att Kristianstadsslättens magasin utgör ett läckande grundvattenmagasin. Detta förhållande har även bekräftats genom de undersökningar av propumpningar som TAC genomfört inom ramen för den tekniska utredningen. Uppmätt tryckskillnad ger under opåverkade förhållanden (0,99 m) tillsammans med läckagekoefficienter baserat på propumpningsdata väsentligt högre nybildningstal (155 mm) än de som mark- och miljödomstolen, utan källa, refererar till i domen (65 mm). Detta indikerar att den naturliga nybildningen i området kan anses vara betydligt större än vad mark- och miljödomstolen angett i domen. Vidare uppskattas flödet i en sektion i höjd med uttagsområdet utifrån platsspecifik propumpningsdata gällande grundvattenmagasinets horisontella genomsläpplighet (transmissivitet) och uppmätta grundvattennivåer (gradienter) till storleksordning 90-100 l/s. Detta flöde motsvarar en

grundvattenbildning (128-167 mm) inom tillrinningsområdet som är 2-3 gånger högre än de värden som mark- och miljödomstolen refererar till. Den tekniska utredningen ger således klart belägg för att grundvattenbildningen inom tillrinningsområdet är betydligt högre än vad mark- och miljödomstolen refererar till och att vattenbalansmetodens grundvattenbildningstal är väl förankrade i observerade förhållanden.

Hydrogeologi

Det kan inte anses entydigt att grundvattennivåutvecklingen inom tillrinningsområdet sedan år 1999 kan kopplas till ökade uttag. Nivåutvecklingen sedan år 2004 är stabil och kan inte anses uppvisa en sjunkande trend. Om analys görs för perioden 1996-2012 framkommer en negativ trend. Orsaken till denna negativa trend är dock en återgång till mer normala förhållanden efter en period med höga grundvattennivåer i slutet av 90-talet och början av 00-talet som berodde på nederbördsrika år. Då tillgängligt dataunderlag inte medger någon entydig slutsats om att det råder en negativ nivåtrend inom tillrinningsområdet saknas grund för att hävda att grundvattenresursens tillgångar överskrids i dagsläget.

Ett överskridande av vattenresursens tillgångar skulle framträda via sjunkande nivåer under längre tid och kommer att kunna uppmärksammas via egenkontrollen. Grundvattentillgångens status och grundvattennivåutvecklingen kan således hanteras inom kontrollprogram och villkor. Ett överuttag kan däremot inte medföra sådana drastiska och irreversibla konsekvenser som anförs i mark- och miljödomstolens domskäl.

TAC har visat att tillrinningsområdet har den utbredning som angetts i ansökningshandlingarna.

Frågan om den aktuella erosionsdalens eventuella påverkan på vattenbalansberäkningen saknar relevans. Den vattenbalans som TAC redovisar i ansökan baseras på grundvattenflöde utifrån faktiska grundvattenmätningar nedströms erosionsdalen. Detta grundvattenflöde kan därmed betraktas representera nettoflöde nedströms erosionsdalen och motsvara den naturliga grundvattenbildningen inom

tillrinningsområdet uppströms bolagets påverkansområde. Oavsett tillrinningsområdets storlek, d.v.s. alldeles oavsett om erosionsdalen faktiskt påverkar tillrinningsområdets storlek eller inte, kan konstateras att uppmätt grundvattenflöde motsvarar en betydligt högre grundvattenbildning (128-167 mm/år) än vad som generellt brukar ansättas för Kristianstadsslätten och som mark- och miljödomstolen anger till 65 mm/år.

Skillnaden mellan SGU:s bedömning av vattentillgång och det samlade vattenbehovet är liten (0,14 Mm³/år). Detta innebär att det räcker med ett ytterst begränsat tillskottsflöde genom erosionsdalen för att uppnå balans mellan tillgång och uttagsbehov. Även vid en målsättning att grundvattentillgången ska belastas till mindre än 90 % i enlighet med SGU:s riktlinjer uppnås en betydande säkerhetsmarginal i förhållande till Träne, Vä och Norra Åsums Vattenförening Ek. för. (Träne-Vä) flödesuppskattning. Prognoser med säkerhetsmarginaler i denna storleksordning (80-90 %) bör rimligen anses tillräckligt robusta och uppfylla försiktighetsprincipens intentioner. TAC vill även poängtera att det utöver Träne-Vä:s resultat finns ytterligare observationer som stöder TAC:s bedömning att grundvattentillgången är tillräcklig för ansökta uttagmängder, bl.a. bolagets flödesmätningar nedströms erosionsdalen och kommunens oberoende granskning via sin grundvattenmodell. Bolagets egen bedömning av grundvattentillgång vid ansökt uttag uppgår till 3,6 Mm³/år (115 l/s) och flödesuppskattningar av nuvarande förhållanden visar på ett flöde av cirka 2,8 Mm³/år (90 l/s). Bolagets uppskattningar rymmer stor säkerhetsmarginal då de baseras på medelflöde och då medianflöde visar på betydligt större grundvattentillgång 5,3 Mm³/år (170 l/s).

Länsstyrelsen i Skåne län har i huvudsak anfört följande. Den troliga grundvattenbildningen beräknas som ett medelvärde för Kristianstadsslätten. TAC har räknat på en grundvattenbildning som är större än medelvärdet. På en fastighet i TAC-fabrikens absoluta närhet pågår i mark- och miljödomstolen i Växjö ett annat vattenmål, M 2213-12 (OLW), där vattenbalansen enligt det tekniska underlaget visar dels att grundvattenbildningen är mindre än vad TAC beräknat, dels att tillrinningsområdet är mindre, vilket styrker mark- och miljödomstolens ställningstagande. Vidare framgår att grundvattentillgången i området i princip redan är intecknad. I TAC:s ansökan räknas, förutom den naturliga grundvattenbildningen,

den inducerande grundvattenbildningen som ett tillskott. Det är olämpligt att använda denna grundvattenbildning som ett argument för att ett ökat uttag kan medges. När grundvattenuttagen ökar sker en ökad grundvattentillströmning från jordlagren till berg i en snabbare takt än vad som är naturligt. Det ökar visserligen grundvattentillgången men konsekvensen blir att risken för transport av bekämpningsmedel och andra föroreningar till bergmagasinet ökar markant, vilket kan leda till att kvaliteten på grundvattentillgången försämras och att möjligheten att nå miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnormer motverkas. Ett dåligt vatten i jordmagasinet har möjlighet att förbättras eftersom vattenutbytet är stort, medan en dålig vattenkvalitet i bergakviferen inte kan repareras inom överskådlig framtid. TAC:s resonemang om att ett överskridande av resursen skulle framträda under längre tid och uppmärksammas via deras kontrollprogram är förkastligt. Ett överskridande av resursen kan få mycket stora konsekvenser både för grundvattenkvaliteten och för ytvatten i området, och TAC skulle då ha ett tillstånd som tillåter uttaget. Ett sådant scenario skulle innebära att tillsynsmyndigheten får driva och bekosta den prövning som krävs för att komma till rätta med den oacceptabla påverkan som TAC ansvarar för. Sammantaget råder det en osäkerhet om hur stor grundvattenbildningen till glaukonitstenen är, särskilt den naturliga. Eftersom ett överutnyttjande kan komma att få allvarliga konsekvenser måste försiktighetsprincipen råda och mark- och miljödomstolens dom stå fast.

Havs- och vattenmyndigheten har i huvudsak anfört följande. Det tillstånd till vattenuttag som TAC för närvarande innehar och som ännu inte nyttjas i sin helhet räcker för nuvarande produktion. Tillstånd ska motsvara den tillståndsgivna verksamhet som bedrivs. Grundvattentillgången och tillrinningen är av stor betydelse för att säkerställa bevarandevärdena i Natura 2000-området Vramsån. Bestånden av Natura 2000-arterna lax, tjockskalig målarmussla samt flodpärlmussla bedöms kunna hotas på sikt av planerat vattenuttag. Uppgifterna om grundvattentillgång är fortfarande behäftade med betydande osäkerheter. Det måste erinras om att de skador som ett överuttag av grundvatten skulle förorsaka i påverkansområdet Vramsån är ogörliga att kompensera genom villkor eller kompensationsåtgärder.

Kristianstads kommun har vidhållit vad som anförts i mark- och miljödomstolen.

SGU har i huvudsak anförts följande. Beträffande frågan om tillgången på grundvatten så är grundvattennivåmätningar ett sätt att verifiera att den vattenbalans som utförts är rimlig och om de antaganden som gjorts är korrekta. SGU utför grundvattennivåobservationer i ett område i närheten av det i målet aktuella området. Det av SGU:s grundvattenrör som bäst liknar förhållandena vid Helgeåsen är SGU:s rör NK3-3. I detta rör har man registrerat en sjunkande trend på 7,4 cm/år sedan år 1999. De redovisade kontrollpunkterna vid det i målet aktuella området sjunker under samma period med mellan 11,6 och 13,9 cm/år, dvs. nästan dubbelt så mycket. Grundvattenröret NK3-3 är placerat inom ett område med förhållandevis lägre belastning från grundvattenuttag än Kristianstadsslätten i allmänhet. Det kan dock inte uteslutas att en viss påverkan från omgivande grundvattenuttag påverkar nivåerna i röret. I området finns en naturligt sjunkande trend, vilket kan vara orsaken till den nedåtgående trenden som registrerats i SGU:s rör NK3-3. Andra förklaringar kan vara att det sker ett visst överuttag av grundvatten eller att grundvattenvariationerna i Helgeåsen är större jämfört med SGU:s rör NK3-3. Generellt sett är variationerna mellan höga och låga nivåer stora i små grundvattenmagasin och ju större magasinen är desto mer dämpad blir variationerna mellan årstider och perioder med höga respektive låga nivåer. Sett ur detta perspektiv torde dock nivåvariationen vara mindre i Helgeåsen jämfört med SGU:s rör NK3-3 eftersom Helgeåsen vid Nöbbelöv är ett större grundvattenmagasin.

Det har vid ett flertal tidigare korta provpumpningar i området inte kunnat observeras någon påverkan i jordlagren. Vid en längre provpumpning år 1972-1973 noterades dock en grundvattensänkning i några brunnar i de lösa jordlagren. På flera ställen i de till ärendet hörande handlingarna påpekas att det finns en mycket bra hydraulisk kommunikation mellan jordlagren och berggrunden. Om det förhåller sig på detta sätt så är det inte osannolikt att man vid längre kontinuerliga uttag kan få ett genomslag i jordlagren med sjunkande grundvattennivåer som följd. Detta gäller framförallt i områden med genomsläppliga jordar, som t.ex. i Helgeåsen. Uttagen i TAC:s brunnar sker i sandstensakviferen och grundvattenbildningen till denna sker från jordlagren ned genom den mellanliggande kalkstenen. Vid ökande uttag av grundvatten i sandstenen

leder detta till att grundvattenbildningen ökar. Denna ökning kan bara ske så länge det finns tillgängligt grundvatten i de ovanliggande akvifererna. Grundvattenbildningen till berggrunden sker inte enbart i närheten av uttagspunkterna, i området finns även en horisontell transport i sandstenen som bidrar till ett viss regionalt flöde. Möjligheterna till detta sker framförallt i områden med god hydraulisk kommunikation och grundvattenuttag, viktet är fallet i det aktuella området. Detta flöde förekommer i de områden där sandstenen är sammanhängande. Om den tillgängliga mängden grundvatten i akvifererna ovan inte är tillräcklig eller om det inte finns tillräckligt med ytvatten som kan infiltrera in i dessa, så kommer grundvattennivåerna att sjunka. Systemen mellan dessa har en viss tröghet, vilket leder till att påverkan i jordlagren kan vara fördröjd och uppkomma antingen efter hand eller efter en viss tid av större uthålliga uttag. Sjunkande nivåer i observationspunkter i jordlagren kan i detta fall vara en tidig indikation på att balansen håller på att förändras. Detta är en viktig sak att ställa under övervakning, oavsett hur man fortsätter att hantera uttagen i det aktuella området.

En av faktorerna som styr de möjliga hållbara uttagen inom området är i vilken grad det sker en genomströmning av grundvatten tvärs erosionsdalen norr om Nöbbelev. De undersökningar som hittills presenterats visar på ett flöde söder om erosionsdalen och man har då antagit att det borde ske ett flöde även tvärs denna. Erosionsdalen är ett område där den sedimentära berggrunden är borteroderad och denna dalgång är sedan uppfylld med jord, i huvudsak morän och finkorniga jordarter. Dessa betingelser medför att genomflödet av grundvatten i den sedimentära berggrunden helt saknas och en grundvattenkommunikation mellan området norr om erosionsdalen och området söder om måste ske antingen genom jordlagren eller genom det underliggande urberget. Grundvattennivåmätningar visar på högre nivåer på den norra sidan erosionsdalen jämfört med den södra sidan och att grundvattennivåfallet över erosionsdalen har en betydligt brantare gradient än vad som är normalt på Kristianstadslätten i övrigt. Detta medför att jordlagren i erosionsdalen har en dämmande effekt och på så vis bromsar genomflödet av grundvatten tvärs dalgången. Då den sedimentära berggrunden saknas i erosionsdalen medför detta att den regionala horisontella transporten av grundvatten i berggrunden upphör vid erosionsdalen vilket medför att möjligheterna till att tillgodoräkna sig större mängder grundvatten från

området norr om dalgången är begränsat. Sannolikt sker dock ett visst genomflöde av grundvatten även tvärs erosionsdalen. Tillskottet av detta genomflöde är svårt att kvantifiera i exakta siffror men är blygsamt i jämförelse med vad som vore fallet om det funnits en sammanhängande sedimentär berggrund i området. Detta medför att tillrinningsområdet till TAC:s brunnar begränsas i norr av erosionsdalen och att det eventuellt inomkommande flödet från området norr om denna inte bör ingå i beräkningsunderlaget.

Grundvattenbildningens storlek är beroende av de uttag som sker i området. Med ökade uttag av grundvatten i sandstenen kommer uttagen på djupet att leda till att tryckskillnaden mellan grundvattnet i sandsten och de ovanliggande akvifererna ökar. Denna tryckskillnad kommer att medföra att grundvattenbildningen ökar. Frågan om till vilken grad denna tryckskillnad medger en ökad grundvattenbildning beror till stor del på hur genomsläpplig kontakten mellan de olika geologiska lagren är samt i vilken mån det finns tillgängligt yt- och grundvatten som kan bidra till den ökade grundvattenbildningen.

I de till ärendet hörande handlingarna diskuteras flera olika alternativ på hur stor grundvattenbildning man kan tänkas ha i det aktuella området. Uppgifterna varierar mellan 65 och 167 mm. Den lägre av dessa siffror hänvisas till i mark- och miljödomstolens dom. I figur 4-3 i bilaga 6 till ansökningshandlingarna framkommer en uppgift om 61 mm som utbyte av grundvatten mellan sandstenen och kalkstenen. Detta är ett medeltal över hela den södra delen av Kristianstadslätten men kan vara en uppgiftskälla till det lägre talet. Uppgiften har sin upprinnelse i en grundvattenmodell där Kristianstadslätten har modellerats i regional skala och det kan förekomma lokala avvikelser från modellen beroende på uttag och skillnader i tryckförhållanden. Detta medför att grundvattenbildningen till sandstenen är i vissa områden högre än 61 mm och i andra områden lägre.

I området där en grundvattenbildning kan ske till TAC:s brunnar är möjligheterna till grundvattenbildning i jordlagren generellt sett gynnsammare än i Kristianstadslätten i allmänhet eftersom det i närheten av de aktuella uttagsbrunnarna i Helgeåsen finns genomsläppliga jordar ned till den sedimentära berggrunden. Samspelet med

grundvattentillgångarna i Helgeåsen och möjligheter till infiltration via Rambrobäcken har belysts i samband med förhandlingen i miljödomstolen. Genom ett ökat inflöde av ytvatten via Rambrobäcken till Helgeåsen och en infiltration via Helgeåsen ned till kalkstenen och sedan till uttagsbrunnarna i den underliggande sandstenen kan möjligheterna till grundvattenuttag här vara gynnsammare.

Frågan är då med vilka tal denna ökning kan tänkas ske. I det aktuella området sker, förutom den naturliga grundvattenbildningen till jordlagren, även ett bidrag dels från Helgeåsen med ett regionalt inflöde på ca 7 l/s (inkommande 25 l/s och vidare till Vramsån 18 l/s) under "medeluttagsperioden" och dels från Rambrobäcken som bidrar med ca 20 l/s, dvs. totalt ca 25- 30 l/s utöver den naturliga grundvattenbildningen i området. Detta skulle medföra ytterligare 800 000 – 950 000 m³/år utöver vad som normalt kan tänkas bilda grundvatten inom området. Antagandet om 20 l/s bygger på uppgifter från den äldre befintliga vattendomen. Rambrobäcken har, enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet, en bedömd medelvattenföring på 170 l/s i höjd med TAC:s anläggning, vilket ger en genomsnittlig påverkan på ca 10 % av flödet i Rambrobäcken. Det är dock inte årsmedelvattenföringen som är avgörande när det gäller påverkan på ekosystemen i ytvattnet. Den största påverkan sker under perioder med naturligt låga flöden. SGU har dock inte kunskap om det förekommer ekosystem i Rambrobäcken som kan vara känsliga för en sådan påverkan.

I en ansökan till mark- och miljödomstolen i Växjö (mål nr M2213-12) i vilket OLW söker tillstånd för grundvattenuttag i närheten av TAC:s anläggning finns en vattenbalansberäkning utförd av OLW:s konsult. I denna vattenbalans är en grundvattenbildning till den sedimentära berggrunden ansatt till 120 mm/år och ett grundvattenbildningsområde på 12,5 km² redovisat. Detta sträcker sig upp till erosionsdalen i norr och i en båge söder om OLW och TAC. I denna vattenbalans påpekas att förutsättningarna är gynnsamma i området, vilket beror på Helgeåsens läge och möjligheterna till en gynnsam grundvattenbildning till berggrunden här. Detta medför att i de 120 mm/år som ansatts är Helgeåsens tillskott medberäknat. Hur stor del av detta som skulle kunna utgöra ökningen är dock okänt. Utifrån de generella beräkningar som redovisas i bilaga 6 till ansökningshandlingarna framgår dock att för den södra slätten finns 213 mm/år tillgängligt för grundvattenbildning i jordlagren.

I bilaga 6 beräknas dock 172 mm/år avgå till diken eller vattendrag och endast 41 mm/år återstår till kalkberggrunden. Dock framgår att ett ökat uttag kan ge potential till ökad grundvattenbildning med upp till det dubbla. Möjligen skulle denna enligt SGU kunna öka ytterligare något i områden där gynnsamma förutsättningar genom även de normalt tätare jordlagren råder, dvs. en möjlig grundvattenbildning på ca 100 mm/år till berggrunden som ett genomsnitt på de ytor som inte omfattas av isälvsmaterial. Med den ökade påverkan som TAC:s uttag skulle innebära kommer det beräknade grundvattenbildningsområdet att öka jämfört med OLW:s, ökningen är på ca 1-1,5 km², vilket medför att det rör sig om ett totalt område på ca 14 km². Med en normal grundvattenbildning (Helgeåsen oräknad) skulle detta medföra att en ökad grundvattenbildning till 1,4 miljoner m³/år till berggrunden är möjlig.

För att beräkna den totala grundvattentillgången ska de bedömda tillskotten från Helgeåsen och Rambrobäcken adderas, vilket ger en total grundvattentillgång på maximalt 2,3 miljoner m³/år i området, vilket i sin tur ger en grundvattenbildning på 164 mm/år med beräkningen på en yta om 14 km². Detta är i stort sett samma uppgifter som TAC har redovisat och förutsättningarna för denna höga grundvattenbildning är just möjligheten till förstärkning via Helgeåsen och Rambrobäcken. Inom detta 14 km² stora grundvattenbildningsområde är ett antal uttagpunkter belägna. De sökta uttagen och de redan tillståndsgivna uttagen från dessa uppgår enligt TAC:s handlingar till ca 2,6 miljoner m³/år. Detta medför att om TAC medges sökt tillstånd och tillståndet utnyttjas fullt ut, så kommer ett underskott i vattenbalansen att inträffa. Under normala år kommer dock inte exempelvis uttag för bevattningen användas till fullo, men trots detta är det svårt att få en positiv vattenbalans för området. För bevattning används en schablon om ca 60 -75 % av uttagen under år med normalt bevattningsbehov, vilket medför att dess uttag i området ligger på ca 450 000 till 550 000 m³/år.

Ett utnyttjande över tillgänglig grundvattenbildning kommer att på sikt medföra att tillgången på yt- och grundvatten i området minskar. Minskningen kommer sannolikt först att märkas genom sänkta grundvattennivåer i jordlagren och ett minskat basflöde i ytvattendragen i de områden där det sker ett utbyte mellan yt- och grundvatten. Här är Rambrobäcken det ytvattendrag som kommer att påverkas mest. I området finns ingen,

vad SGU kan anta, risk för att saltvatten kan påverka grundvattenmagasinen negativt på grund av ett eventuellt överuttag då avståndet till kust är stort.

Sammanfattningsvis anser SGU att ett av grundproblemen i ansökningen är att man önskar göra stora uttag koncentrerade till endast en plats i området.

Produktionsområdet är således begränsat. Förhållandena är inte sådana som t.ex. gäller för vissa jordbruk där det finns möjlighet att inom en större fastighet sprida uttagen till flera brunnar som inte är belägna intill varandra. Genom ett sådant förfarande kan man öka det möjliga grundvattenbildningsområdet och därigenom få en grundvattenbildning i balans.

Med anledning av att kompletterande underlag ingivits i målet, dels av TAC beträffande Träne-Vä, dels av Lyckeby Starch AB, har SGU även yttrat följande.

Utredningarna från Lyckeby Starch styrker det vid förhandlingen justerade påverkansområdet från Lyckeby mot TAC, och SGU håller med om att den gemensamma påverkan mellan Lyckeby och TAC ligger på uppgivna 25 % istället för som tidigare 50 %. I handlingarna från Träne-Vä:s bevattningsförening redovisas dels beräkningar på flödet genom erosionsdalen nordöst om anläggningarna, där det beräknade genomflödet redovisas i två delar av erosionsdalen, samt en propumpning av en brunn belägen i erosionsdalen. Den propumpade brunnen saknar uppgifter om lagerföljd, och uppgifterna om brunnsdjup är osäkra. Enligt handlingarna är brunnen 42 m djup och beräknas vara nedförd i berggrunden. Uppgifter från närliggande borrade brunnar pekar dock på att jorddjupet i området kan vara upp mot 50 meter, vilket gör att det råder en viss osäkerhet om hur brunnen är konstruerad samt varifrån den tar sitt vatten. Vid propumpningen av brunnen kan dock konstateras att respons kan mätas i brunnar belägna utanför erosionsdalen, vilket talar för att åtminstone i området kring den propumpade brunnen finns en viss hydraulisk kommunikation genom erosionsdalen. I beräkningen av genomflöde av grundvatten genom erosionsdalen har bedömningar på jordlager använts tillsammans med tabellvärden på hydraulisk konduktivitet.

SGU har inte möjlighet att avgöra kvaliteten på underlaget från Träne-Vä:s bevattningsförening, men det finns en osäkerhet i underlaget som kan vara betydande. I uppdelningen mellan västra och östra delen av erosionsdalen kan man även konstatera att skillnaden i trycknivå mellan den västra och östra delen är stor (20 m i väster och 4 m i öster). SGU konstaterar att i den östra delen, där tryckskillnaden är lägre, passerar Helgeåsen över erosionsdalen, och dess mer genomsläppliga jordlager kan leda till att skillnaderna i trycknivå är mindre jämfört med i väster där jordlagren i erosionsdalen troligen är betydligt tätare och därmed leder till ett större flödesmotstånd jämfört med isälvs materialet i öster. SGU kan inte avgöra i vilken omfattning det större flödesmotståndet leder till en ökad eller minskad möjlighet för grundvattenflöden tvärs erosionsdalen, men kan konstatera att en tryckskillnad på 20 meter på en sträcka om 500 m är betydande. I tidigare yttrande från SGU har möjligheterna till större grundvattenbildning genom erosionsdalen ifrågasatts, och utifrån översänt kompletterade underlag kan SGU hålla med om att det troligen sker en strömning tvärs erosionsdalen i större omfattning än vad som tidigare bedömts från SGU:s sida, men SGU kan dock inte på underlaget avgöra om genomströmningen är i den storleksordning som presenteras i översända vattenbalanser.

SGU kan även konstatera att det skiljer sig i bedömningarna mellan Träne-Vä:s vattenbalans och Lyckeby Starchs vattenbalans, och hur de ser på möjligheterna till grundvattenbildning i Helgeåsen. Mellan dessa vattenbalanser är man inte helt eniga om storleken på grundvattenbildningen inom området, samt att metodiken för att beräkna grundvattenbildning skiljer sig något åt. Skillnaderna mellan vattenbalanserna ligger i huvudsak på bedömningen av hur hög grundvattenbildningen genom moränen är samt i vilken utsträckning den kan ökas genom ökade uttag i den undre akviferen, SGU håller dock med båda utredningarna om att en ökad grundvattenbildning kommer att medföra att tillgängligt vatten i jordlager och ytvattendrag kommer att minska med sänkta grundvattennivåer i jordlagren samt minskat basflöde i vattendrag som följd.

Jordbruksverket anser att domstolen vid sin prövning bör ta hänsyn till jordbrukets framtida behov av vatten för bevattning. Jordbruk är enligt miljöbalken 3:4 av nationell betydelse. Jordbruksmarken inom tillrinningsområdet till den aktuella grundvattentäkten är bland de bästa i Sverige. Med de förändringar i klimatet som

väntas ske de närmaste decennierna förväntas behovet av vatten för bevattning att öka. Enligt 11 kap. 7 § miljöbalken ska en vattenverksamhet utföras så att den inte försvårar annan verksamhet som i framtiden kan beröra samma vattentillgång. I det fall domstolen finner skäl att medge det uttag som sökanden yrkar bör i vart fall tillståndet tidsbegränsas med hänsyn till osäkerheten när det gäller jordbrukets framtida behov.

Enskilda sakägare

I S och M v S, lantbrukare vid Ugerup och grannar till TAC, har ställt frågor om bl.a. vilka åtgärder som TAC kommer att sätta in om negativa miljöeffekter uppstår efter en viss tid och hur stor minskning av vattenmängden i grundvatten och bäcken som är acceptabel. De har även framfört farhågor för att en damm skall torrläggas samt för att Rambrobäcken, där vattenflödet redan idag periodvis upphör under sommaren, ska bli torrlagd. En minskning av flödet med 5 eller 10 % innebär att betande djur inte kan få dricksvatten från bäcken. De har kunnat konstatera att grundvattennivån sjunker. En tidigare ägare till deras gård har berättat att vattennivån i dammen har sänkts betydligt sedan TAC byggt ut sin anläggning. I dammen finns under sommaren nästan inget vatten längre. En avsänkning av grundvattennivån med 0,3-0,5 m i påverkansområdet betyder att de behöver bevattna oftare. Jordar som grovmo och speciellt mellansand har minimal kapillär förmåga. Det betyder intensifiering av konstbevattning, merkostnader och merarbete.

Omfattande utredning har åberopats i målet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Den första frågan Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till är om TAC överhuvudtaget har, eller under de närmare åren framöver, kommer att få behov av ett ökat uttag av grundvatten. TAC har i denna del redovisat statistik över försäljningsutvecklingen sedan år 1979 och redogjort för framtida marknadsföringsåtgärder i bl.a. BRIC-länderna. TAC har även framhållit vikten av att kunna planera sin verksamhet i vart fall tio år framåt för att kunna fatta riktiga investeringsbeslut.

Vilken försäljningsutveckling en konsumtionsvara av detta slag kommer att få i framtiden är naturligtvis mycket svårt för domstolen att bedöma. I detta fall saknas emellertid enligt Mark- och miljööverdomstolen anledning att ifrågasätta TAC:s bedömningar om framtida tillväxt och därmed behov av ytterligare grundvattenuttag.

Vad härefter avser tillgången på grundvatten kan följande noteras.

Enligt TAC:s redovisade beräkningar av vattenbalans för grundvattenakviferen är det möjligt att pumpa upp den vattenmängd som TAC nu i första hand har sökt tillstånd till. SGU har ifrågasatt vissa av de antaganden som TAC har gjort vid dessa beräkningar. SGU har ett grundvattenrör, benämnt NK3-3, som är beläget på en plats med liknande förhållandena som vid Helgeåsen. I detta rör har man registrerat en sjunkande trend på 7,4 cm/år sedan år 1999. De av bolaget redovisade kontrollpunkterna i det i målet aktuella området har under samma period sjunkit med mellan 11,6 och 13,9 cm/år, d.v.s. nästan dubbelt så mycket som vid SGU:s grundvattenrör. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kan avsänkningen av grundvattenytan, även om nivåerna på senare år planat ut, tyda på att särskild försiktighet bör iakttas vid medgivande av tillstånd till ytterligare uttag av grundvatten.

Mark- och miljööverdomstolen delar bedömningen att det vid ökat uttag av grundvatten från sandstensakviferen, om trycknivån där är lägre än grundvattennivån i de lösa jordlagren, sker en ökad grundvattenbildning till den nedre akviferen genom infiltration av tillgängligt ovanförliggande grund- och ytvatten. Det finns även en horisontell grundvattentransport i sandstenen som bidrar till ett visst regionalt flöde. Förutom TAC:s tidigare tillståndsgivna uttag och nu yrkade uttag finns emellertid inom delar av påverkansområdet eller i dess närhet andra verksamhetsutövare som också utnyttjar yt- och/eller grundvatten.

Enligt länsstyrelsens bedömning är grundvattentillgången i området i princip redan intecknad. Länsstyrelsen pekar också på att en ökad grundvattenströmning från jordlagren till berg i snabbare takt än vad som är naturligt medför att risken för

transport av bekämpningsmedel och andra föroreningar till bergmagasinet ökar markant och att ett överutnyttjande av grundvattenresursen kan få allvarliga konsekvenser.

Frågan är hur stor osäkerhet som TAC:s beräkning av vattenbalansen för uttag av grundvatten från sandstensakviferen är behäftad med. Mark- och miljööverdomstolen delar SGU:s bedömning att det på det redovisade underlaget inte går att avgöra om genomströmningen tvärs erosionsdalen är av den storleksordning som TAC påstått. Mark- och miljööverdomstolen finner också att det finns en osäkerhet beträffande vilken påverkan på andra intressen som sker vid en ytterligare avsänkning av grundvattenytan i de lösa jordlagren och påverkan på ytvattendrag, främst Rambrobäcken. Detta särskilt med beaktande av att årsnederbörden varierar och hänsyn även måste tas till år med liten nederbörd. Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens bedömning att ett överutnyttjande av grundvattenresursen kan få allvarliga konsekvenser.

Med hänsyn till den osäkerhet som föreligger finner Mark- och miljööverdomstolen att ett tillstånd i enlighet med bolagets förstahandsyrkande inte kan komma ifråga.

Andrahandsyrkandet om tillstånd till ett grundvattenuttag som domstolen finner lämpligt, dock ej understigande 1 165 000 m³/år, har av SGU bedömts som ett möjligt uttag i området, om än med viss osäkerhet. Det i andra hand yrkade uttaget är emellertid av den omfattningen att i stort sett hela den beräknade grundvattenresursen i sandstensakviferen inom området kommer, tillsammans med övriga uttag inom samma akvifer och samma område, att tas i anspråk. Det innebär bl.a. att marginaler saknas för större naturliga variationer av årsnederbörden och av den beroende möjlig infiltration.

Med hänsyn till den osäkerhet som beräkningarna är behäftade med, den naturliga årsnederbördens variation och eventuell påverkan på andra intressen som sker vid en ytterligare avsänkning av grundvattenytan i de lösa jordlagren och påverkan på ytvattendrag, främst Rambrobäcken, finner Mark- och miljööverdomstolen att tillstånd inte heller kan medges till det i andra hand yrkade uttaget. Vad TAC anfört i sitt

bemötande av SGUs yttrande (Mark- och miljööverdomstolens aktbilaga 97) föranleder ingen annan bedömning. Bolagets överklagande i dess helhet ska därför lämnas utan bifall.

Enligt 25 kap. 2 § andra stycket miljöbalken har TAC att ersätta Havs- och vattenmyndigheten för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Om yrkat belopp råder inte tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 13 januari 2014.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Peder Munck, referent, tekniska rådet Sven Bengtsson samt hovrättsassessorn Erika Enlund.

Föredragande har varit Linn Glopestad

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-01-10
meddelad i
Växjö

Mål nr M 91-11

SÖKANDE

The Absolut Company Aktiebolag, 556015-0178
Box 83
296 22 Åhus

Ombud: D D

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till bortledande av grundvatten för vattenförsörjning och bortledande och återförande av åvatten från Vramsån, Kristianstads kommun

Avrinningsområde: 88 SWEREF99 N: 6201364 E: 442260

DOMSLUT

Tillstånd m.m.

Mark- och miljödomstolen lagligförklarar de anläggningsdelar som är tekniskt erforderliga för uttaget av åvatten från Vramsån. Anläggningsdelarna omfattar intagspunkt, ledning till pumphus, pumphus, tryckledningar till destilleriet, självfallsledning från destilleriet samt utloppspunk och finns på fastigheterna X, Y, Z, Xx, A, B, C.

Mark- och miljödomstolen lämnar The Absolut Company AB tillstånd enligt 11 kap miljöbalken att bortleda och återföra åvatten från och till Vramsån i en mängd av högst 200 m³ per timme.

Mark- och miljödomstolen avslår ansökan i övrigt.

Dok.Id 210255

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Oförutsedd skada

Anspråk med anledning av oförutsedd skada på grund av den i denna dom tillståndsgivna verksamheten ska framställas till Mark- och miljödomstolen senast tio (10) år efter det att denna dom har vunnit laga kraft.

Verkställighet

Det i denna dom meddelade tillståndet till vattenbortledning från och återledning till Vramsån får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft.

Rättegångskostnader

Sökanden ska betala ersättning för rättegångskostnader till:

- a) Länsstyrelsen i Skåne län med sextusen fyrahundra (6 400) kr för arbete.
- b) Träne, Vä och Norra Åsums Vattenförening för ombudsarvode med trettioåttatusen sjuhundra (38 700) kronor.

På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från den 10 januari 2013 till dess betalning sker.

BAKGRUND

The Absolut Company AB, i fortsättningen benämnt Bolaget, TAC eller sökanden, är en division inom V&S Vin&Sprit AB som sedan 2008 ägs av Pernod Richard. All sprit till varumärket ABSOLUT Vodka tillverkas i Nöbbelöv. Efterfrågan på Bolagets produkter ökat kontinuerligt och för att kunna tillverka de volymer som kan förutses inom den närmsta 10-15 årsperioden krävs ökad tillgång på grundvattnen till produktionen.

På X finns idag befintliga lagligförklarade brunnar omfattande B1, B2, B3, B5, B7, B9, B10 och B11. Tidigare brunnar B4 och B8 är tätade och tagna ur drift. Inom ramen för befintligt tillstånd driftsattes B12 under år 2008.

Destilleriet har använt vatten från Vramsån för kylning sedan början på 1970-talet. För att säkra användningen i förhållande till annan användning av åvattnet samt mot bakgrund av att Vramsån sedan 2004 utgör ett Natura 2000-område ansöker nu Bolaget om så kallat frivilligt tillstånd enligt 11 kap 9 § miljöbalken för bortledning och återförande av ytvatten inklusive lagligförklaring av de delar (intagspunkt, självfallsledning med ventiler till pumphus, pumphus, tryckledningar till destilleriet, självfallsledning från destilleriet samt utloppspunkt) som är tekniskt erforderliga för uttaget av åvatten.

TIDIGARE AVGÖRANDE

Verksamheten i Nöbbelöv har verksamhetskod 15.230 B och bedrivs i enlighet med det senaste tillståndet till miljöfarlig verksamhet meddelat av Miljöprövningsdelegationen i Skåne län den 1 juli 2010 med ändring av villkor av Miljödomstolen i dom 2010-12-20. Dagens vattenuttag är reglerat i dom meddelad av miljödomstolen i Växjö 1999-04-23 (mål M 39/99).

Nuvarande tillståndsdom omfattar fastigheterna X och D. Efter en fastighetsombildning ligger samtliga nu befintliga brunnar på X. Fastigheten ägs av Bolaget som därmed har full rådighet över denna.

På fastigheterna Y, Z, Xx, A, B samt C har Bolaget rådighet över anläggningar och ledningar för bortledning och återförande av åvatten enligt ledningsrättsbeslut och servitutavtal som är inskrivna i fastighetsregistret för respektive fastighet.

I syfte att tekniskt säkra vattentillförseln uppfördes under år 2008 en ny brunn, B12, inom det, i 1999 års dom definierade brunnsområdet. Bolaget begärde i ett samråd Länsstyrelsens ståndpunkt huruvida denna nya brunn kunde anses rymmas inom gällande tillstånd. Länsstyrelsen meddelade 2008-07-31 att man delade Bolagets bedömning att B12 rymdes inom gällande tillstånd varefter Bolaget driftsatte B 12.

Tidigare prövning av åvattenuttaget har inte skett med hänvisning till bestämmelsen i 11 kap 12 § miljöbalken, dvs. att det betraktats som uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. Bolaget anser dock att det sett i ljuset av ny praxis inte kan hållas för säkert att så är fallet och anser därför att en lagligförklaring av de aktuella anläggningarna bör sökas.

ANSÖKAN**Yrkanden**

The Absolut Company AB har yrkat att Mark- och miljödomstolen lämnar Bolaget tillstånd enligt 11 kap miljöbalken

- att inom fastigheten X anlägga och ta ur bruk valfritt antal brunnar för att bortleda grundvatten för vattenförsörjning samt kyla innefattandes ett grundvattenuttag om 1 465 000 m³ per år, dock högst 6 000 m³ under ett och samma dygn med den begränsningen att brunnarnas sammanlagda momentana utnyttjande inte får överstiga 70 liter per sekund.
- att bortleda och återföra åvatten från och till Vramsån i en mängd av högst 200 m³ per timme.

Bolaget har vidare yrkat prövning av lagligheten av delar som är tekniskt erforderliga för uttaget av åvatten. Detta sker på olika fastigheter där servitut finns.

Bolaget har slutligen yrkat att Mark- och miljödomstolen

- fastställer arbetstiden till tio år
- fastställer tiden för anmälan av oförutsedd skada från vattenverksamheten till tio år efter den fastslagna arbetstidens utgång,
- meddelar verkställighetsförordnande för den ansökta verksamheten,
- godkänner i målet upprättad miljökonsekvensbeskrivning
- fastställer villkor i enlighet med sökandens förslag, enligt avsnitt 15 nedan.

Tillstånd enligt 7 kap miljöbalken krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Med bakgrund av vad som framkommit i utredningen finns inget som pekar på att Vramsån skulle kunna komma att påverkas på ett betydande sätt och Bolaget anser därför inte att tillstånd enligt 7 kap miljöbalken krävs. Då Länsstyrelsen i samråd inte ansett sig ha tillräckligt med underlag för att lämna sin bedömning i frågan har dock miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet utformats så att en prövning enligt 7 kap 28 a § miljöbalken ändå ska vara möjlig om miljödomstolen är av annan uppfattning än Bolaget.

Förslag till villkor

Bolaget föreslår att följande villkor föreskrivs:

1. Verksamheten skall bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan samt vad sökanden i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Verksamheten skall bedrivas, underhållas och övervakas så att störningar för miljön blir så begränsade som möjligt. Sökanden skall för detta ändamål upprätta och följa drift-, underhålls och övervakningsrutiner.
3. Skulle den ansökta vattenverksamheten medföra negativ påverkan på vattenför-

sörjningen för någon av de omkringliggande brunnarna skall sökanden snarast tillgodose en likvärdig vattenförsörjning till berörd fastighet samt bekosta en långsiktig vattenförsörjning till fastigheten.

4. Mätning av uttagen vattenmängd skall registreras för varje brunn och dygn och summeras för hela fastigheten X.

5. Bolaget skall minst en gång varje kvartal till och med sista utgången av tiden för anmälan av oförutsedd skada enligt vad domen anger avläsa och anteckna grundvattennivån enligt kontrollplan som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

6. När det årliga uttaget av grundvatten har uppgått till 75 % av tillståndsgivet uttag under två år i följd ska det samlade resultatet av egenkontrollen utvärderas och ligga till grund för en hydrogeologisk utredning. Denna utredning ska lämnas till tillsynsmyndigheten och användas som underlag för bedömning av verksamhetens omgivningspåverkan.

Kontrollprogram

I de tekniska beskrivningarna beskrivs egenkontrollen översiktligt dels avseende flöde och temperatur i Vramsån, dels avseende uppumpade volymer, kontroll av grundvattennivåer och kontroll av grundvattenkvaliteten. Egenkontrollen i Vramsån avseende kylvattenanvändningen föreslås fortgå på samma sätt som tidigare.

Vad gäller kontroll av grundvattennivåer föreslås kontrollen utökas vid ansökt verksamhet i och med att påverkansområdet ändras. Bolaget föreslår ett utökat kontrollprogram i enlighet med kompletterad bilaga. Förslaget har dock ännu inte kommunicerats med berörda fastighetsägare varför det ska ses som just ett förslag. Fastställande av kontrollpunkter bör kunna ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Tidplan

Grunden för föreliggande ansökan är det framtida grundvattenbehovet för att nå en produktion motsvarande 100 MLPA (miljon liter ren alkohol). Årsproduktionen har hittills som högst uppgått till 44 MLPA med en vattenanvändning om ca 625 000 m³. Tillstånd enligt 9 kap miljöbalken för en produktion av 100 MLPA erhöles 2010-07-01.

Sedan halvårsskiftet 2008 ingår The Absolut Company i Pernod Richardkoncernen vilket bland annat medfört ett kraftigt utökat distributionsnät för produkterna. Utifrån de försäljningsprognoser som finns är det fullt möjligt att nå en produktion motsvarande 100 MLPA inom 10-15 år.

Planförhållanden

Samtliga brunnar ligger på fastigheten X vilken ligger utanför detaljplanelagt område.

För Kristianstads kommun finns en äldre översiktsplan från år 1990. I nu gällande översiktsplan är området där Destilleriet är lokaliserat markerat som "*Befintlig friliggande större anläggning*" där det framgår att "*större förändringar inom området*

kan behöva prövas via detaljplan, områdesbestämmelser eller tillståndsprövning via naturvårdslagen " (numera miljöbalken).

Arbetet med en ny översiktsplan för Kristianstad kommun pågår och ligger ute på kommunens hemsida för samråd fram till den 28 februari 2011. Det finns inget i planförslaget som motsäger nuvarande lokalisering.

Vattentäkterna bedöms inte strida mot planen.

Höjd- och koordinatsystem

Ansökan omfattar uttag ur ett valfritt antal brunnar inom fastigheten X. Koordinater centralt på fastigheten (i nordvästra hörnet av befintlig dagvattendamm) är RT90 6203981, 1392014. Koordinater för intagspunkt för vatten från Vramsån är RT90 6202826, 1392516 och för återföringspunkten till Vramsån 6202827, 1392571

Samråd

I ärendet har Bolaget samrått med vatten- och fiskevårdsenheten respektive naturskydds-enheten på Länsstyrelsen i Skåne län, Miljö- och hälsoskyddskontoret, grundvattenplanerare och planeringssamordnare från C4 Teknik i Kristianstad, SGU, Köpinge Vrams Vattenförening, Träne Vä och Norra Åsums vattenförening, Biosfärsområde Kristianstads Vattenrike, Naturskyddsföreningen samt närboende och allmänhet via brevutskick och annonsering i ortspress.

Ansökt omfattning

Uttag av grundvatten

Ansökan omfattar ett uttag av 1 465 000 m³ per år eller fördelat över året, baserat på 330 dagars produktion, till maximalt 6 000 m³ per dygn, maximalt 250 m³ per timma eller 70 l/s. Ansökan omfattar ett grundvattenuttag på aktuell fastighet utan specificering av antalet brunnar. Grundvattnet används huvudsakligen för processändamål men kan under kortare perioder även användas för kylning om åvatten inte kan användas.

Ansökta volymer motsvarar behovet vid framställning av 100 MLPA (miljoner liter ren alkohol) per år.

Bortledning och återförande av åvatten

Destilleriet har använt vatten från Vramsån för kylning sedan början på 1970- talet. För att säkra användningen i förhållande till annan användning av åvattnet samt mot bakgrund av att Vramsån sedan 2004 utgör ett Natura-2000 område söks nu tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för bortledning och återförande av ytvatten. Ansökta volymer är detsamma som i nuvarande verksamhet, dvs. upp till cirka 200 m³/h.

Teknisk beskrivning

Grundvattenbrunnar

Befintliga uttagsbrunnar har ett djup på 60-94 meter och den totala kapaciteten för uttag uppgår till 232 m³/h. För att klara den ansökta uttagsvolymen på 250 m³/h behöver nya brunnar borrar. Sedan 1999 har vattenuttaget i snitt uppgått till 450 000 m³/år. Under denna tid har grundvattennivåerna i Nöbbelöv sjunkit med ca 1,5 meter.

Grundvattenprover analyseras på råvattnet i alla produktionsbrunnarna avseende parametrarna konduktivitet, pH, färgtal, järn, turbiditet, ammonium samt ett 15-tal andra parametrar. Av de prover som tagits sedan år 2003 har det vid alla tillfällen med ett färgtal över 30 mg/l även påvisats järnhalter på 1 mg/l eller mer, därav behandling av vattnet i järnfilter. Järnhalten antas även vara skälet till att turbiditeten tidvis varit förhöjd. Analyserna av grundvattnet från använda uttagsbrunnar visar att vattnet är av god kvalitet och lämpligt för sökt ändamål.

Kylvattenkretsen

Från Vramsån till destilleriet pumpas 195 m³ vatten per timma i en yttre kylkrets via en cirka 2 km lång tryckledning och returneras sedan i en motsvarande självfallsledning tillbaka till ån. Kylsystemet töms endast vid större underhållsstopp, och då till Vramsån. Tack vare att systemet är öppet och att det är en ständig genomströmning används inga kemikalier, och det har hittills aldrig varit något problem med Legionella i kylsystemet. Den utökade produktionen kräver inget ökat kylvattenuttag från Vramsån, utöver dagens ca 200 m³ per timme.

Intaget utgörs av två ”kragar” eller rör i plåt som går lodrätt cirka 1 meter ner i botten på Vramsån. Vågrätt från de lodräta kragarna ansluter två självfallsledningar till ett pumphus från vilket vattnet via två tryckledningar kommer till destilleriet. I anslutning till intagspunkten övervakas Vramsåns vattennivå kontinuerligt med hjälp av ekolod för omräkning till aktuellt flöde. Nivåmätningens nollpunkt i mätsystemet inträder ett par dm över den nivå när det i praktiken inte rinner mer vatten i självfallsledningarna till pumphuset. Den praktiska begränsningen inträder vid ett flöde i ån om uppskattningsvis 0,05 m³/s medan nollpunkten för nivåmätningen motsvarar ett flöde om 0,23 m³/s.

Återföringen av vattnet sker cirka 60 m nedströms intagspunkten. Utloppet är utformat som en ledning utdragen i ån vars öppningar enbart finns på den ena sidan, mot strömmen. Spridning av vattnet sker med hjälp av hål i utloppsledningen som fördelar sig till cirka 75 % av åns bredd. Den första delen av utloppsledningen är tät för att förhindra utsläpp av återfört, uppvärmt kylvatten intill kanten där ån är grundare och flödet mindre. Ledningen hålls på plats i vattnet med betongblock.

Enligt gällande tillstånd föreligger olika krav vid ett flöde i Vramsån <0,4 m³/s respektive > 0,4 m³/s. Omslagspunkten fås ur flödesmätning. Vid ett flöde < 0,4 m³/s får enligt miljötillståndet temperaturökningen mellan intag och högsta temperatur av tre mätningar 100 m nedströms utsläppet vara högst 2°C. Vid ett flöde > 0,4 m³/s gäller högst 1°C.

Miljökonsekvensbeskrivning

Nollalternativ

MKB:ns nollalternativ utgör i detta fall en beskrivning av konsekvenserna av att nuvarande verksamhet förblir oförändrad.

I nollalternativet kan nuvarande vattendom avseende grundvattenuttag fortsatt utnyttjas fullt ut intill ett uttag av 730 000 m³ per år, dock högst 3 500 m³ under ett och samma dygn. Nuvarande vattendom medger uttag ur ett valfritt antal brunnar inom ett definierat brunnsområde med den begränsningen att brunnarnas sammanlagda momentana kapacitet inte får överstiga 48 l/s.

I nollalternativet och befintligt tillstånd ryms det vattenbehov som kommer att finnas vid full produktion motsvarande 50 MLPA. Om tillstånd till de ansökta uttagsmängderna inte ges kommer inte produktionen att kunna öka i planerad omfattning med nuvarande affärskoncept.

Nollalternativet vad gäller användning av åvatten innebär att nuvarande användning förblir oreglerad med möjlighet för tillsynsmyndigheten att förelägga om skyddsåtgärder.

Alternativ utformning

Alternativ utformning till att kyla med åvatten innebär antingen kylning med grundvatten, luftkylning eller enbart kylning över kyltorn.

Alternativet att kyla med grundvatten utreddes under 2008/2009 inför ansökan om utökad verksamhet enligt 9 kapitlet miljöbalken. Sammanfattningsvis bedömdes då att en sådan lösning visserligen är teknisk möjlig men skulle medföra en merkostnad vad gäller investering på 6-8 MSEK. Eftersom kostnaden var betydande och då inte bedömdes miljömässigt motiverad gjordes ingen fördjupad utredning kring detta. Läget har inte ändrats inför denna prövning.

Alternativet att kyla med luft kräver en annan utformning av kylsystemet. Då krävs ett slutet luftkyllt kylsystem i kombination med kylkompressorer eftersom ett luftkyllt system inte ger samma låga temperatur som åvatten. Offerter avseende luftkyla pekar på en total investeringskostnad på i storleksordningen 10 MSEK. Kylkompressorer medför även en ökad energiförbrukning.

Dagens utformning som delvis använder åvatten i en inre kylkrets med kyltorn som sedan leds tillbaka till ån med en viss temperaturhöjning innebär en väsentlig energibesparing jämfört med att enbart skapa kyla med hjälp av kyltorn. En ökad kyltornsanvändning medför en ökad risk för legionellabildning och vid slutna system krävs ofta tillsats av kemikalier.

Sammantaget bedöms alternativa utformningar vara ett sämre alternativ, både ekonomiskt och miljömässigt, jämfört med fortsatt användning av åvatten för att skapa kyla.

Alternativ lokalisering

Det grundvattenuttag som ansökan omfattar är nödvändigt för att säkert kunna förse produktionsanläggningen med erforderlig mängd och kvalitet av vatten. På den ak-

tuella fastigheten finns redan sedan länge produktionsutrustning och den utrustning som behövs för upptag, behandling och distribution av vattnet. Merparten av det vattenbehov som finns kan erhållas via redan befintliga brunnar på mark där destilleriet har rådighet. Uttaget kan därför betraktas som platsspecifikt och det bedöms inte vara ekonomiskt rimligt att utreda en alternativ lokalisering.

Platsen för bortledning och återförande av ytvatten från Vramsån är densamma sedan början på 1970-talet. Den utrustning som krävs såsom ledningar och pumphus är befintliga. Utsläpp av vatten med något förhöjd temperatur är prövat enligt 9 kapitlet miljöbalken. Det finns i dagläget ingenting som talar för att någon annan plats i Vramsån skulle vara bättre för att bortföra och återleda åvattnet än den som redan finns och där rådighet finns.

Naturområden

Knappt 500 m norr om destilleriet finns **Mosslundaområdet** som är av riksintresse för naturvård. I detta område ingår dessutom närmsta Natura 2000- område, **Norra Mosslunda**. Området är präglad av kontinuerlig hävd och hårt betestryck under mycket lång tid. Till följd av detta, och i kombination med kalkrik mark och varierande naturtyper, finns här både rikkärr, fuktängar och hedmarker med en mycket rik flora med många hotade arter. Inom området förekommer rödlistade arter, vilka finns sammanställda i Länsstyrelsens databaser och i artportalen.

Drygt 1 km söder om Destilleriets fastighetsgräns återfinns **Lyngsjö** som också är ett Natura 2000-område och tillika riksintresse för naturvård. **Lyngsjö äng** som utgör en mindre del av området, ca 2 km söder om anläggningen, utgör även naturreservat till skydd för den fridlysta orkidén Johannes nycklar (*Orchis militaris*).

Hela **Vramsån**, som rinner i väst-östlig riktning drygt 1 km söder om anläggningen, utgör riksintresse för naturvård och sedan år 2004 även ett Natura 2000-område, då det är ett unikt vattendrag med flera hotade och sällsynta arter. Vattendraget är utpekad som nationellt särskilt värdefullt både med avseende på naturvärden och med avseende på fiskevärden. Vattendraget har ett slingrande lopp och på ett flertal ställen översvämmar ån regelbundet omgivande marker. Här finns sumpskogar, fuktiga strandängar och korvsjöar. Ån har blockrika sträckor och forsar. Biflödena är naturliga skogsbäckar med potentiella öringbottnar. Vramsån rinner ut i Helgeån som i sin tur mynnar i havet vid Åhus.

Väster och söder om anläggningen rinner **Rambrobäcken** som ansluter till den skyddsvärda Vramsån. Rambrobäcken utgör ett av flera viktiga biflöden till Vramsån. Bäckens har höga halter närsalter och syretärande ämnen, härrörande från omgivande jordbruksverksamhet. Följaktligen är Rambrobäckens bottenfauna mycket artfattig och innehåller inga känsliga arter. Öring har påträffats sparsamt. Uppgifter finns att Rambrobäcken torkar ut sommartid men detta har inte kunna bekräftats i kontakter med närboende i samband med de hydrogeologiska fältundersökningar som utförts av Aqualog under året. Eventuell uttorkning och igenslamning av bottenfauna utgör ett stort hot mot öringsbestånden och bottenfaunan.

Grundvatten

Nöbbelev ligger i Kristianstads Vattenrike som i Naturvårdsverkets rapport nr 5947 bland annat anges vara norra Europas största grundvattentäkt.

Förutsättningarna för uttag av grundvatten i Kristianstads kommun är unika och grundvattnet är en otroligt viktig och värdefull naturresurs. Förutom att grundvattnet används till dricksvattenförsörjning och livsmedelsproduktion ökar ständigt intresset för att utnyttja grundvattnet till andra ändamål som bevattning och till utvinning och lagring av värme och kyla. Kommunen, med sin dricksvattenförsörjning till kommuninvånarna, ägare av enskilda brunnar och näringslivet, är beroende av tillgången på grundvatten.

Att säkerställa vattenbalansen mellan ansökt uttag och nybildning har varit en central fråga i arbetet med MKB:n. Sammanfattningsvis bedöms vattenbalansen visa att grundvattentillgången och nybildningspotentialen inom berörda delar av grundvattenresursen är tillräckliga för att kompensera för de utökade uttagsmängderna.

I ansökt grundvattenuttag finns utrymme att under maximalt två månader per år ersätta åvatten för kyla med grundvatten i det fall det inte går att ta vatten från Vramsån. Grundvatten har inte behövt användas som ersättning till åvatten på senare tid, i alla fall inte under 2000-talet. När produktionen ökar kommer dock produktion att ske under större del av året och även på sommaren när flödet i ån är lägre varför behovet av att nyttja grundvatten till kylning kan uppkomma. Dessa mängder ingår dock i ansökt grundvattenuttag och ingår således i vattenbalansen.

Påverkan på närområdet

Utifrån de undersökningar och mätningar som utförts av Agualog samt med stöd av utförda provpumpningar i destilleriets brunnar, dels år 1987, dels år 2008 har påverkansområden för det ansökta uttaget beräknats. Påverkansområdet ökar ganska markant i storlek vid ansökt verksamhet jämfört med nuvarande verksamhet. Nollalternativets maxuttag motsvarar 48 l/s och är därmed nästan identiskt med det beräknade framtida medeluttaget på 46 l/s. Observera att beräknat medeluttag inte utgör någon ansökt nivå utan har enbart använts som ett beräkningsunderlag.

Vattenbalansens resultat talar för att grundvattensystemet har goda förutsättningar att kompensera för det ökade grundvattenuttaget, i vart fall i berg. I jord medför dock det ökade uttaget i ansökt verksamhet en ökad belastning på grundvattensystemet som bedöms medföra risk för periodvis sänkta nivåer inom de delar av Helgeåsens östra del som ligger inom bedömt påverkansområde. Då grundvattennivåerna redan idag är låga i förhållande till befintliga brunnsdjup kan i värsta fall ett antal (5 st) grävda brunnar inom de centrala delarna av påverkansområdet i Nöbbelev och Helgeåsen komma att torrläggas under delar av året.

Påverkan på Mosslundaområdet

Vid uttag av ansökt maxuttag tangerar påverkansområdet Mosslundaområdet. Påverkansområdet anges dock till 0,3 meter i berg. Provpumpningar har visat att påverkansområdet med drygt 0,1 meters sänkning i berg teoretiskt kan sträcka sig upp emot 2 000 meter från utvinningsområdet vid ett samlat grundvattenuttag på 70 l/s. Vid provpumpningarna har ingen påverkan i de ytnära jordlagren identifierats. Det bedöms därför som sannolikt att hydrologin i Mosslundaområdet inte kommer påverkas av ansökt grundvattenuttag.

Användning av åvatten

Att kyla med vatten från Vramsån innebär en väsentlig energibesparing jämfört med att skapa kyla med hjälp av luftkyla enligt vad som beskrivits som alternativ utformning.

Åvattnet leds efter utnyttjande av dess temperatur tillbaka till Vramsån via självfallsledning med en viss temperaturhöjning. I princip avleds samma mängd vatten tillbaka i ån. Uppskattningsvis avdunstar ca 5 m³ per timme från kyltornen den tid kyltornen är i full drift. Detta motsvarar en liten del av den mängd vatten, cirka 200 m³ per timme, som avleds.

Det ska också påpekas att grundvattnet redan idag värmeväxlas på sin väg in till produktionen för att kyla mäskan, vilket bidrar till ett minskat behov av åvatten från Vramsån.

Ur resurssynpunkt bedöms det vara optimalt att använda åvatten för kyla.

Påverkan på Vramsån

Destilleriet använder åvatten för att kyla vissa processer och släpper sedan tillbaka vattnet lite nedströms intagspunkten, då något uppvärmt. Temperaturförändringen regleras i gällande tillstånd enligt 9 kap Miljöbalken.

Ett alltför lågt vattenflöde i Vramsån kan ha negativ effekt på flera av åns skyddsvärda arter, bl.a. den starkt hotade tjockskaliga målarmusslan, flod- pärlmusslan och jättemöjan. Flödesdata från SMHI:s mätstation Nymölla i Vramsån från år 1979 då mätningarna startade fram till idag visar på ett årsmedelflöde (MQ) på 3,7 m³/s.

Uttag för bevattning från särskilt värdefulla vattendrag såsom Vramsån får enligt riktlinjer från Länsstyrelsen i Skåne län inte, utan tillstånd från Mark- och miljödomstolen, ske vid flöden på 30 % av årsmedelvattenföringen (MQ) eller lägre. Skyddsvärda arter som laxfiskar, musslor och vissa bottenlevande insekter, som är beroende av strömmande vatten, kräver minst detta flöde för att vidmakthålla sina bestånd.

Tittar man på SMHI:s flödesstatistik de senaste tio åren (år 2001-2009) har dygnsmedelvärdet legat under 30 % av årsvattenmedelföringen (1,11 m³/s) under 34 % av dagarna (1116 av 3287 dygnsmedelvärden). Då destilleriet kan komma att använda åvatten vid lägre flöden än 1,11 m³/s är föreliggande ansökan väl i linje med Länsstyrelsens riktlinjer om att tillstånd behöver sökas hos Mark- och miljödomstolen.

Dock är det här inte fråga om uttag för bevattning för vilka riktlinjerna egentligen gäller.

Vid det flöde som motsvarar Bolagets nollpunkt i nivåmätningen ($0,23 \text{ m}^3/\text{s}$) är vattennivån i Vramsån parallellt med intagspunkten ca 40-60 cm och vatten kommer således att flyta i ån så länge destilleriet tar in åvatten. Destilleriets åvattenutsläpp ligger cirka 60 meter från intagspunkten varför det på sträckan däremellan medför ett lägre vattenflöde, cirka $0,06 \text{ m}^3/\text{s}$ mindre eller cirka 25 procent av nollpunktens lågvattenflöde, jämfört med om ingen åvattenanvändning sker. Till Vramsån återförs sedan i princip samma vattenmängd som avleds.

Under förutsättning att användning av åvatten kommer fortskrida precis på samma sätt som idag bedöms det inte föreligga någon risk för att destilleriet med sin kylvattenanvändning ska påverka flödet i ån på ett negativt sätt på den sträcka av cirka 60 m som uttaget berör.

Aqualogs utredning har visat att ett ökat grundvattenuttag kommer att öka förutsättningarna för grundvattenflödet från jord till berg. Därmed förutsätts även bidraget från Rambrobäcken till grundvattenmagasinet i jord att kunna öka med ett lägre flöde i Rambrobäcken som följd. Bedömningarna är osäkra vad gäller hur stor flödesminskning i Rambrobäcken som är att vänta. Flödet i bäcken varierar redan kraftigt idag.

Aqualog uppskattar ett minskat flöde i Rambrobäcken om ca 5 % vid ansökt uttag och påverkansgraden bedöms bli störst under torrperioder. Såsom framgår av Aqualogs utredning kommer flödet i Vramsån inte att beröras direkt av nuvarande eller ansökta grundvattenuttag. Däremot kan tillflödet till Vramsån påverkas indirekt genom att tillrinningen minskar, dels från biflöden som Rambrobäcken, dels från isälvsavlagringen i Helgeåsen. Ansökt årsmedeluttag bedöms innebära en minskning av grundvattentillflödet respektive ytvattentillrinning från Rambrobäcken till Vramsån med cirka 5 l/s respektive cirka 10 l/s. Totalt sett motsvarar det mindre än 1 % av medelvattenföringen i Vramsån. Detta är långt under den nivå på 30 % av årsmedelvattenföringen som Länsstyrelsen satt som gräns för när prövning av vattenuttag måste ske.

Vad gäller det ansökta grundvattenuttagets påverkan på flödet i Vramsån får det därför betraktas som marginellt.

Påverkan på Vramsåns växt- och djurliv

De i Vramsån förekommande och känsliga musslorna är känsliga för ökande vattentemperaturer. Återföring av något uppvärmt åvatten har prövats enligt 9 kapitlet Miljöbalken vid två tidigare prövningar, senast med beslut 2010-07-01. Bolaget har ett villkor som medger att det vatten som släpps tillbaka till Vramsån får ha en temperaturhöjande effekt på $1-2^\circ\text{C}$ i Vramsån beroende på om det råder hög- eller lågvattenflöde. Denna användning har pågått sedan 70-talet med begränsningar enligt ovan under mer än 10 år.

Den aktuella åsträckan präglas av tämligen stillaflytande vatten med omväxlande mjuk- och grusbotten och mindre bra skuggning. Det finns inga indikationer på att denna specifika sträcka skulle hysa några särskilt höga naturvärden. I maj månad

2010 uppmättes här vattendjup mellan 0,5 och 1 m. Rapporterade fynd av någon av de hotade eller känsliga arterna på denna sträcka har inte framkommit. Däremot har förekomst av Jätteböja rapporterats både uppströms och nedströms relativt nära intags- och utsläppspunkten.

Nyckelbiotopsträckor finns såväl uppströms som nedströms den berörda sträckan. Uppströms finns stenbottnar och en laxtrappa, med tämligen bra till mycket bra öringbiotoper. Några hundra meter nedströms om återföringspunkten kommer nästa nyckelbiotopsträcka, denna med ännu något bättre förhållanden för öring i synnerhet. Ej heller dessa områden kan förväntas påverkas av kylvattenanvändningen.

Öring och lax vandrar inte upp i vattendrag för lek sommartid, däremot finns befintliga bestånd och juvenila fiskar året om. Ett vattendjup på 40-60 cm utgör med all sannolikhet inget problem för fiskarna. Snarare är flödet, och därmed syresättningen och bibehållandet av lekbottnar och lämpliga biotoper den styrande faktorn, både för fisken och för de andra skyddsvärda strömlevande arterna. På den aktuella sträckan klassades flödet år 2008 som lugnflytande. Årstidsvisa fluktuationer utgör här en avsevärt större påverkan på tillståndet än destilleriets åvattenanvändning.

Värt att notera är att destilleriet ytvattenanvändning pågått sedan 1970-talet i nuvarande utformning. Bedömningar i Länsstyrelsens biotopkartering 2008 indikerar att de negativa effekterna på ån är försumbara.

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten

Allmänt

Vattenmyndigheten för södra Östersjöns vattendistrikt, till vilket merparten av Skåne hör, har i december 2009 fastställt miljö kvalitetsnormer (MKN) för ytvatten och grundvatten samt fastställt särskilda krav i vissa typer av skyddade områden. MKN bestämmer vilken status (kvalitet) en viss vattenförekomst ska ha vid en viss tid och den är rättsligt bindande.

Inför framtagandet av MKN har alla vattenförekomster inom respektive vattendistrikt klassificerats, för ytvatten med avseende på ekologisk respektive kemisk status och för grundvatten med avseende på kvantitativ respektive kemisk status. MKN baseras på den status en vattenförekomst har fått i statusklassificeringen. Enligt kvalitetskraven får tillståndet i vattenförekomsterna inte försämrats i förhållande till nuvarande status. Målet är att alla vatten i Sverige, men några få undantag, ska uppnå "god" status senast år 2015.

MKN för ytvatten (Vramsån)

Begreppet ekologisk status används för att beskriva det ekologiska tillståndet i en naturlig ytvattenförekomst och graderas i en femgradig skala; "hög", "god", "måttlig", "otillfredsställande" eller "dålig".

Vramsån, på sträckan mellan där Vramsån korsar E22:an i öster till Helgeån i väster och som därmed berör destilleriets vattenanvändning, har av Vattenmyndigheten klassificerats ha "måttlig" ekologisk status. Bedömningen baseras på den biologiska kvalitetsfaktorn fisk samt på vattenkemiska resultat. Elfiske åren 2000 samt 2002-

2005 påvisade förekomst av lax, öring, elritsa, grönling, ål och sandkrypore. Andelen laxfiskar (lax, öring) och gruslekande arter (lax, öring, bäcknejonöga, elritsa, grönling och lake) har under dessa år minskat, medan toleranta arter (ål och gädda) har ökat, vilket gjort att statusen försämrats från god till måttlig. För att nå god näringsstatus måste både halten totalfosfor och halten totalkväve minska.

För att uppnå miljö kvalitetsnormen "god" ekologisk status på aktuell sträcka i Vramsån finns en tidfrist till år 2027 (istället för till år 2015) vad beträffar parametern övergödning. Tidsfristen motiveras av att de åtgärder som krävs för de biologiska kvalitetsparametrar som omfattas av övergödning ska uppnå god status i första hand kräver planering och omprövning av vattendomar. Därefter kan fysiska åtgärder som t.ex. meandering genomföras. Dessa åtgärder kommer att ta tid.

Begreppet kemisk vtvattenstatus används för att beskriva förekomst av EU-gemensamma prioriterade förorenade ämnen och graderas i enbart i två klasser; "uppnår god status" eller "uppnår ej god status". Vramsån har av Vattenmyndigheten klassificerats ha "god" kemisk status. Bedömningen avser det generella tillståndet i hela huvudavrinningsområdet och grundar sig på mätdata från ett fåtal mätplatser där man inte kunnat påvisa halter över MKN för prioriterade ämnen. Ett bättre underlag behövs för att Vattenmyndigheten ska kunna göra en tillförlitlig statusbedömning för varje enskild vattenförekomst.

För kemisk status utgör MKN att nuvarande "god" kemisk status ska bibehållas.

MKN för grundvatten

För grundvatten finns bara två klasser, "god" eller "otillfredsställande".

Grundvattenförekomsternas kvantitativa status anger om vattenuttagen är i balans med grundvattenbildningen. För att en vattenförekomst ska uppnå god kvantitativ status får inte uttagen vara större än nybildningen eller så stora att flödesriktningar ändras så att saltvatten eller andra föroreningar kan tränga in. Vidare får inte uttagen medföra skador på grundvattenberoende terrestra ekosystem.

Grundvattenförekomsten i närliggande isälvsavlagring har av SGU i den första analysen bedömts omfattas av en risk för att god kvantitativ status inte uppnås till år 2015 beroende på att det totala vattenuttaget är okänt och med tanke på det idag stora antalet brunnar i området.

Klassificering av kemisk grundvattenstatus sker i klasserna "god" eller "otillfredsställande" status. Vid klassificering beaktas särskilt följande ämnen: arsenik, kadmium, bly, kvicksilver, ammonium, klorid, sulfat, trikloretylen, tetra-kloretylen och ledningsförmåga. Grundvattenförekomsten i närliggande isälvsavlagring har av SGU i den första analysen bedömts omfattas av en risk för att god kemisk status inte uppnås år 2015 beroende på att grundvattenförekomsten har en mycket stor potentiell föroreningsbelastning.

MKN för skyddade områden (Vramsån)

Av Länsstyrelsens föreskrifter framgår särskilt kompletterande krav om MKN för skyddade områden. För Vramsån, som utgör Natura 2000-område, ska råda "gynn-

sam bevarandestatus". Vad det innebär beskrivs närmare i Länsstyrelsens bevarandeplan för Vramsån och omfattar bland annat;

- minskad tillförsel av eutrofierande och främmande ämnen,
- ingen användning av bekämpningsmedel nära ån,
- oreglerad vattenföring,
- fria vandringsvägar och minimal fragmentering i form av dämmen och andra vandringshinder,
- ingen kanalisering, invallning eller återkommande rensning, samt
- av människan opåverkad hydrologi.

Påverkan på MKN

Ytvatten (Vramsån)

Sträckan av Vramsån som passerar söder om anläggningen uppges hålla "måttlig" ekologisk status. Målet är att uppnå "god" ekologisk status och då krävs att andelen laxfiskar och gruslekande fiskarter ökar och att halten totalfosfor och totalkväve minskar. Destilleriets fortsatta användning av åvatten för kylning bedöms inte försämra möjligheten för lax- eller gruslekande fiskar eller bidra till övergödning och bedöms därför inte påverka miljökvalitetsnormerna för ekologisk status.

Bolagets uttag av ytvatten för kylning bedöms inte heller påverka miljökvalitetsnormen för kemisk status då inga ämnen tillförs vattnet i samband med uttaget. Ej heller medför aktiviteten någon ökad avrinning och därtill kopplad tillförsel av närsalter.

Skyddade områden

Vramsån tillhör ett område där det enligt Vattenmyndighetens föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i distriktet ska råda "gynnsam bevarandestatus".

I länsstyrelsens bevarandeplan för Natura 2000-området Vramsån uppges en rad förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation. För att bibehålla eller förbättra statusen bör vegetationsrensning vid ytvattenintag ske varsamt för att minimera störningar av känsliga kantzoner och bottenhabitat. Enligt bevarandeplanen ska rensning i vattendraget reduceras i allmänhet.

Under förutsättning att vegetationsrensning runt åvattenintaget även fortsättningsvis iaktas med stor försiktighet bedöms gynnsam bevarandestatus och därmed MKN för Vramsån som skyddsvärt område kunna innehållas.

Grundvatten

Grundvattenförekomsten i närliggande isälvsavlagring har av SGU bedömts omfattas av en risk för att god kvantitativ status inte uppnås till år 2015 beroende på att det totala vattenuttaget är okänt och med tanke på det idag stora antalet brunnar i området. Den hydrogeologiska utredning som nu presenterats är omfattande och

bidrar till en större kunskap om hydrogeologin i närområdet än vad som tidigare varit fallet.

Utredningen har vidare visat att ett ansökt uttag av grundvatten inte påverkar flödet i Vramsån på något märkbart sätt och bedöms därför inte kunna leda till att god ekologisk status inte nås i Vramsån. Däremot kan flödet i Rambrobäcken komma att minska med ca 5 %. Utförd vattenbalans visar att grundvattentillgången och nybildningspotentialen inom berörda delar av grundvattenresursen är tillräckliga för att kompensera för de utökade uttagsmängderna.

När det gäller kemisk grundvattenstatus uppkom i ett tidigt skede av samrådsprocessen frågan om nitrattpåverkan av grundvattnet då kommunen uppmärksammat förhöjda nitrathalter i brunnar inne i Nöbbelövs samhälle. Vid det andra myndighetssamrådet redogjordes för en vattenkemisk provtagning som utfördes i mars 2010 i syfte att kartlägga föroreningsgraden av nitrat i grundvatten inom destilleriets tillrinningsområde. Absolut har provtagit sina brunnar med avseende på bland annat nitrat sedan 1994 och vid samrådet konstaterades att det är svårt att dra några slutsatser gällande nitrat utifrån de analysresultat som finns då halterna varierar mellan enskilda mätpunkter men också över tid. Vid samrådet beslöts att fortsatt uppföljning inom ramen för destilleriets egenkontroll skulle fortsätta men att någon särskild utökad utredning inte krävdes.

Det har inte framkommit något i utredningen som i sig tyder på att det ansökta uttaget skulle kunna medföra att god kemisk status på grundvattnet inte skulle kunna uppnås.

Iakttagande av hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken

Bevisbörderegeln

Bolaget visar i sin ansökan med bilagor att de allmänna hänsynsreglerna är uppfyllda.

Kunskapsprincipen

Bolaget har genom sin ansökan och MKB visat att man har skaffat sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att kunna bedöma och förstå, och därigenom förebygga, hindra och motverka, de skador och olägenheter som verksamheten kan orsaka på människors hälsa och miljön.

Försiktighetsprincipen och bästa möjliga teknik

I de hydrogeologiska utredningarna har ett påverkansområde beräknats. Antagande om påverkan har gjorts för ett värsta fall. Påverkan bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för människors hälsa eller miljön. Ur vattenförsörjningssynpunkt bedöms graden av möjlig påverkan som begränsad och omfatta risk för påverkan av enstaka, enskilda grävda brunnar. Bolaget har åtagit sig att snarast tillgodose en likvärdig vattenförsörjning till fastigheter där eventuell negativ påverkan på vattenförsörjningen uppstår till följd av Bolagets verksamhet samt bekosta en långsiktig vattenförsörjning till dessa fastigheter.

Bästa möjliga teknik kommer att användas för grundvattenuttaget respektive för åvattenanvändningen.

Lokaliseringsprincipen

Bolagets verksamhet är tillståndsgiven och etablerad i omgivningen. Sökt vattenverksamhet är en förutsättning för Bolagets fortsatta utveckling och anläggningar för uttag av grundvatten och användning av åvatten är redan etablerade inom den egna fastigheten alternativt på fastigheter med servitut. En alternativ lokalisering av anläggningarna för uttag av grundvatten är inte lämplig eftersom uttaget bör vara lokaliserat i anslutning till Bolagets produktionsanläggningar.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna

Grundvatten är en förnybar resurs och återbildas ständigt som en del i vattnets kretslopp. Tillgången är dock inte obegränsad eftersom återbildandet ibland sker mycket långsamt. Det är därför viktigt att det råder balans mellan uttag och nybildning av grundvatten.

Grundvatten måste skyddas både beträffande dess kvalitet och beträffande dess tillgång. När det gäller kvantiteten, kan överuttag (d.v.s. när uttaget överstiger nybildningen) leda till olika problem. Ju större uttaget är desto snabbare omsätts vattnet, vilket i sin tur kan påverka kvaliteten negativt. Samspelet mellan olika akviferer har också betydelse.

I den utförda hydrogeologiska utredningen som bifogas MKB:n har vattenbalansen vid nuvarande och ansökt uttag beräknats. Sammanfattningsvis bedöms vattenbalansen visa att grundvattentillgången och nybildningspotentialen inom berörda delar av grundvattenresursen är tillräckliga för att kompensera för de utökade uttagsmängderna.

Att kyla med vatten från Vramsån innebär en väsentlig energibesparing jämfört med att skapa kyla med hjälp av luftkyla. Åvattnet återförs efter användning. Sammantaget medför åvattenanvändning god hushållning med naturresurser.

Skälighetsprincipen

De skyddsåtgärder som planeras och beskrivs i ansökningshandlingarna, med bilagor, bedöms vara ekonomiskt rimliga i förhållande till miljönyttan, och ställda i relation till projektets kostnader och nyttoeffekter.

Tillåtlighet enligt 11 kap miljöbalken

Det finns med anledning av att grundvattennivåerna redan idag är låga i förhållande till befintliga brunnsdjup i jordbrunnar i närområdet risk för att ett fåtal grävda brunnsdjup inom de centrala delarna av påverkansområdet i Nöbbelöv och Helgeåsen kan komma att torrläggas under delar av året.

Vid behov bedöms detta kunna åtgärdas genom fördjupning av befintliga brunnar alternativt uppförande av nya djupare brunnar, som Bolaget åtagit sig att bekosta genom föreslagna villkor. Vidare är den ansökta verksamheten, såsom redovisats ovan, av stor betydelse för Bolagets fortsatta utveckling. Mot bakgrund härav, dvs. i relation till nyttan, måste den ansökta verksamheten anses medföra ringa kostnader. Totalkostnaden för anläggandet av nya brunnar har beräknats till drygt 1 000 000 kronor utifrån Bolagets tidigare jämförbara borrhningar.

Sammanfattningsvis måste den ansökta verksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt anses överväga såväl kostnaderna för genomförande av ansökt verksamhet som skador och olägenheter av verksamheten. Mot bakgrund av det anförda anser Bolaget att det föreligger erforderlig samhällsekonomisk nytta av den ansökta verksamheten

Den vegetationsrensning kring intagningspunkt för åvatten som behöver ske med jämna mellanrum bedöms inte vara tillståndspliktig eftersom det inte förändrar vattnets djup eller läge.

Tillåtlighet enligt 16 kap miljöbalken

Bolagets grundvattenuttag samt fortsatta användning av åvatten för kylning bedöms inte påverka miljökvalitetsnormen för ekologisk eller kemisk status i Vramsån. Flödet i Vramsån påverkas enbart mycket marginellt utom på en kort sträcka av cirka 60 meter. Även på denna sträcka medför kylvattenanvändningen inget hinder för lax- eller gruslekande fiskar att ta sig upp i ån. Verksamheten medför heller inget utsläpp av föroreningar till åvattnet och aktiviteten medför inte någon ökad avrinning och därtill kopplad tillförsel av närsalter.

Grundvattenförekomsten i närliggande isälvsavlagring har av SGU bedömts omfattas av en risk för att god kvantitativ status inte uppnås till år 2015 beroende på att det totala vattenuttaget är okänt och med tanke på det idag stora antalet brunnar i området. Den hydrogeologiska utredning som nu presenterats är omfattande och bidrar till en större kunskap om hydrogeologin i närområdet än vad som tidigare varit fallet. I utredningen utförd vattenbalans visar att grundvattentillgången och nybildningspotentialen inom berörda delar av grundvattenresursen är tillräckliga för att kompensera för de utökade uttagsmängderna.

Det har inte framkommit något i utredningen som i sig tyder på att det ansökta uttaget skulle kunna medföra att god kemisk status på grundvattnet inte skulle kunna uppnås.

Under förutsättning att vegetationsrensning runt åvattenintaget även fortsättningsvis iakttas med stor försiktighet bedöms gynnsam bevarandestatus och därmed miljökvalitetsnormen för Vramsån som skyddsvärt område kunna innehållas.

Vattenverksamheten bedöms således inte medföra att någon/några miljökvalitetsnormer överskrids eller med anledning av Bolagets verksamhet riskerar att inte uppnå god status. Den ansökta verksamheten är således tillätlig enligt 16 kap miljöbalken.

YTTRANDEN**Havs- och Vattenmyndigheten.**

Den inverkan som bolagets verksamhet kan få på naturförhållandena i området, kan leda till förändring av miljöförhållandena i Vramsån med biflöden. Med utgångspunkt från befintliga naturvärden anser myndigheten att de ökade vattenuttag m m som nu planeras, för närvarande inte kan tillåtas.

Tekniska lösningar för att minska påverkan på naturförhållanden i området m m, bör om möjligt tas fram och presenteras av bolaget. Om domstolen i kommande dom medger bolagets ansökan är det angeläget att påverkan på miljön kan minimeras samt läsas av via ett kontrollprogram.

SGU.

I handlingarna saknas resonemang om vattenkemisk påverkan utifrån den höga grundvattenbildningen från ovanliggande jordlager och samspelet mellan Rambrobäcken och Helgeåsen. Aspekterna med en ökad risk för förändrad kemisk status bör tydligare redovisas. Påverkan av nitrat och bekämpningsmedel saknas. Sökanden bör se över indatat i beräkningarna, dels genom att justera de tillståndsgivna uttagen och att genom kontakt med bevattningsföreningarna i området justera bedömningen av den hittills icke lovgivna bevattningen.

SGU anser att sökanden bör försöka sätta ytterligare något grundvattenrör utanför det beräknade influensområdet för att verifiera utbredningen och/eller använda som ostörda referenspunkter.

SGU är tveksamt till om den faktiska grundvattenbildningen i området är så hög som angivits i handlingarna.

SGU saknar ett resonemang om vilka faktorer som skulle kunna bidra till att hålla påverkansområdets utbredning nere.

Länsstyrelsen i Skåne län.

Länsstyrelsen anser att underlaget till ansökan är svårtolkat. Det framgår inte om samtliga icke tillståndsgivna bevattningsuttag har tagits med i vattenbalansen. Sökanden har t ex angivit att de inte tagit hänsyn till Köpinge-Vrams bevattningsförening. Det framgår inte heller hur vattenbalansen och omgivningspåverkan ser ut under ett torrår. Länsstyrelsen anser att ansökan bör kompletteras med denna information. Länsstyrelsen kan inte med nuvarande underlag tillstyrka tillståndsansökan.

Ett ökat grundvattenuttag ur bergakviferen medför en snabbare omsättning av vatten vilket kan leda till förändrad vattenkvalitet genom att grundvatten utan omvandling tillförs från de övre jordlagren. Jordlagren är idag påverkade av nitrat och bekämpningsmedel och förhöjda värden av nitrat har redan uppmätts i grundvattnet i bergakviferen. Med tanke på Kristianstadsslättens status som en av Europas viktigaste grundvattenförekomster medför en eventuell ökad förorening allvarliga och långtgående konsekvenser.

Det ansökta uttaget av kylvatten från Vramsån uppgår till 200 m³/h. Av den tekniska beskrivningen framgår att den praktiska begränsningen för användning av vatten inträder när flödet i ån understiger 0,05 m³/s. Länsstyrelsen påpekar att detta

strider mot bevarandeplanen. Om tillstånd ges anser Länsstyrelsen att det lägsta flödet måste vara så stort att ingen negativ påverkan sker på de biologiska värdena. Länsstyrelsen anser här att ansökan ska kompletteras med en redovisning av vilka konsekvenser en sådan lågvattenföring medför samt vilka åtgärder som är lämpliga för att säkerställa ett flöde stort nog att tillgodose alla skyddsvärda arter och biotopers behov av vatten vid låga flöden.

Vramsån är förklarad som Natura2000 och därför krävs också tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken främst för lagligförklaring av nuvarande uttag och återföring av vatten till Vramsån men även för det ökade grundvattenuttaget. I Vramsån finns Tjockskalig Målarmussla, *Unio Crassous*, som omfattas av artskyddsförordningen (2007:845). Grundvattenuttaget kan kräva dispens från förordningen om den minskade grundvattentillförseln till Vramsån påverkar musslorna negativt. Om tillstånd ges till grundvattenuttag bör brunnområdet specificeras. Domstolen bör i detta fall bemyndiga tillsynsmyndigheten att godkänna ett kontrollprogram. Undersökningar som bör ingå i kontrollprogrammet är bland annat nivåmätningar i den undre och övre akviferen samt återkommande prov på vattenkvaliteten för att avgöra om föroreningar så som bekämpningsmedel når grundvattnet. Mätning av uttag från grundvatten och Vramsån ska ske kontinuerligt. Kontinuerlig mätning av volymen återfört vatten till Vramsån, även mätning av det grundvatten som kommer att släppas i ån. Mätning av temperaturen i uttaget respektive återfört vatten samt mätning av flödet i Vramsån.

Länsstyrelsen anser att den här typen av verksamhet bör tidsbegränsas till förslagsvis 20 år.

Länsstyrelsen yrkar med stöd av 25 kap 2 § och 22 kap 6 § miljöbalken på ersättning för handläggning av målet med 6 400 kr.

Kristianstads kommun

The Absolut Company ansöker om tillstånd att ta upp 1,465 miljoner m³/år från brunnar på fastigheten X. Mängden är betydande men bedöms rymmas inom vad som kan anses vara acceptabelt utifrån en beräknad naturlig grundvattenbildning på 13 miljoner m³/år inom den södra delen av Kristianstads-slätten. Uttagen kan medföra en förstärkning av inströmningsområdet i trakten där grundvattnet redan bedöms som "särskilt sårbart". Ansökan tillstyrks under förutsättning att kontrollprogrammet även innefatta analyser av grundvattenkvaliteten.

OLW Sverige AB

OLW har framfört oro över påverkan av det ansökta utökade uttaget av grundvatten. Hur kommer det påverka OLW:s brunn och möjligheten för OLW att öka uttaget för den planerade tvättverksamheten?
Hur skulle en sådan likvärdig och långsiktig vattenförsörjning som The Absolut Company åtar sig att tillhandahålla för det fall den ansökta verksamheten skulle medföra en negativ påverkan på vattenförsörjningen kunna se ut?

I och med att OLW:s anläggning ligger inom påverkansområdet för medeluttag och det primära tillrinningsområdet förutsätter OLW att OLW:s brunn kommer att ingå i

en kontrollplan som The Absolut Company ska ta fram tillsammans med tillsynsmyndigheten. OLW yrkar ersättning för kostnader enligt 22 kap 19 § miljöbalken med belopp som kommer att anges senast vid huvudförhandlingen.

OLW:s ombud framförde i samband med huvudförhandlingen att det område för vilket bolaget beräknat nybildning av grundvatten till akvifären inte stämmer. Det finns en geologisk barriär nordväst om området som begränsar tillrinningen.

Enskilda fastighetsägare

Träne Vä och Norra Åsums Vattenförening samt ett flertal **enskilda fastighetsägare** har yttrat sig i målet och därvid i huvudsak dels påtalat brister i det av Bolaget redovisade utredningsmaterialet och dels uttalat farhågor för att ett bifall till Bolagets ansökan skulle kunna komma att försämra vattentillgången på deras fastigheter.

Vattenföreningen har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 38 200 kr.

BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Bolaget har till bemötande av framförda synpunkter anfört i huvudsak följande.

Villkor nr 3

Avsikten med förslaget villkor 3 är att säkerställa att eventuell negativ påverkan på vattenförsörjningen från någon av de brunnar som är belägna inom påverkansområdet inte blir varaktig. Det spelar i sammanhanget ingen roll om brunnen innehas av en privatperson, ett bolag eller en förening. Bolaget gör samma åtagande oavsett om det rör uttag för husbehov eller uttag för näringsverksamhet.

Vattenbalans

Enligt 11 kap. 7 § miljöbalken ska TAC:s verksamhet, så långt det är rimligt, bedrivas så att framtida andra uttag inte påverkas. Det är TAC:s uppfattning att framtida uttag inte påverkas negativt av det ansökta uttaget vilket också visas genom kompletterande redovisning.

Bedömning har gjorts att ingen betydande störning förväntas för flertalet av de brunnar som finns inom influensområdet, ej heller för de i detta fallet aktuella vattentäkterna. I vattenbalansen har en uppskattning av icke lovgivna uttag för bevattning utförts genom att beräknat bevattningsbehov för området reducerades med de lovgivna bevattningsuttagen.

TAC och Köpinge Vram med flera konkurrerar om samma vatten men utförd vattenbalans, såväl tidigare redovisad, som nu uppdaterad, har visat att vattnet räcker till alla.

I den uppdaterade vattenbalansen har hänsyn tagits både till Lyckeby Starch m.fl. redan tillståndsgivna uttag samt förmodade utökning av uttag, vilka har sammanfattats till 1 095 000 m³/år. Av det totala uttaget antas, liksom i tidigare vattenbalansberäkning att 50 %, motsvarande 547 500 m³/år, belastar vattenbalansområdet.

Den uppdaterade uttagsbudgeten uppgår till ca 85-95 l/s vilket omfattar både Absolut's ansökta uttagsmängder samt övriga uttag inom bedömt tillrinningsområde (B+A2).

Resultat av den uppdaterade vattenbalansen visar att mängden tillgängligt vatten uppgår till ca 115 l/s.

Uttagsmängden i området utgör 75-80 % av nybildningen.

Den uppdaterade vattenbalansen motsvarar en total grundvattenbildning från jord till berg inom närområdet (område B) på ca 250 mm/år eller 110-130 mm/år om detta fördelas för närliggande delar av tillrinningsområdet dvs område B samt de delar av område A2 som berörs av påverkansområdet.

Inom de delar av område A2 som berörs av påverkansområdet bedöms uttagen medföra en ökad grundvattenbildning på ca 50 mm/år.

Tillströmningen i berg (QA2) kräver med en antagen grundvattenbildning på 100 mm ett nybildningsområde på ca 20 km²; alternativt att grundvattenbildningen inom tillrinningsområde A1+A2 uppgår till ca 160 mm. Inget av dessa antaganden bedöms orimliga utifrån tillgängliga indikationer om att tillrinningsområdet kan vara större än vad som tidigare uppskattats samt att möjligheten till ökad grundvattenbildning för övriga uttag inom tillrinningsområdet inte beaktats.

Kemisk vattenstatus

Det dataunderlag som sammanställts och tolkats för Absolut's tillrinningsområde finns i form av provtagningsresultat från Absolut's egna brunnar (2000-2012) och från en kartläggning som genomförts inom destilleriets tillrinningsområde (2010). Till detta har en analys av generella förutsättningar och spridningsmönster på Kristianstadsslätten gjorts utifrån data från två större projekt utförda av SGU (1976-1987) respektive Kristianstad kommun (1989-2008). Dessa båda senare projekt bidrog med underlag från ett 80-tal brunnar över en tidsperiod på drygt 30 år.

Analysen av förutsättningar för nitratspridning på Kristianstadsslätten indikerar att nedtransport av grundvatten från jordlager till det sedimentära grundvattenmagasinet kan orsaka förorening av det djupare grundvattnet. För detta talar att nitralthalterna generellt sett är högre i grundvatten i jord än i det sedimentära berget, samt att halterna är högre i inströmningsområden, där en större andel av vattnet utgörs av nyligen infiltrerat ytvatten och utspädningen av äldre och djupare grundvatten är mindre, än i utströmningsområden.

Varken i tidigare studier eller i den fördjupade analys som gjorts här har det dock kunnat sägas att halterna i det sedimentära berget ökar över tid, trots att stora uttag från Kristianstadsslättns grundvattenmagasin sker i många olika punkter. Den spridning av nitrat som de facto sker är därför antingen mycket långsam (för detta talar långa transporttider som medför att det tar lång tid att observera förändringar), eller inte av sådan omfattning att den påverkat koncentrationen i det sedimentära grundvattenmagasinet som helhet (för detta talar den låga årliga grundvattenbildningen i förhållande till vattenmagasinets totala volym). Att ett ökat vattenuttag av the Absolut Company ska påverka den grundvattenkemiska statusen (nitratkoncentrationen) enligt SGU FS 2008:2 inom en nära framtid bedöms som osannolikt med

tanke på att vattensammansättningen avseende nitratinnehåll synes förändras långsamt trots ett redan stort exploateringsstryck. Det går dock inte att utesluta påverkan över mycket lång tid.

Vid samråd framfördes frågeställningen om det kunde vara fördelaktigt att flytta uttagsbrunnarna på fastigheten för att minska risken för att nitrat skulle flyttas från ett område till ett annat. Då nitratproblematik bedöms vara ett mer storskaligt problem för hela området har det inte bedömts relevant att en omlokalisering av uttagsbrunnar på fastigheten skulle inverka på förutsättningarna för risk för nitratpåverkan nämnvärt.

Kontrollprogram

TAC anser inte att övervakningen av kvaliteten i enskilda brunnar utanför det kontrollprogram som fastställs, i samband med föreliggande prövning och i samråd med Länsstyrelsen, är nödvändigt för att säkerställa att ansökt uttag inte påverkar vattenkvaliteten negativt. Komplettering av tidigare föreslaget kontrollprogram är framtaget.

Någon separat kommunikation med Lyckeby Starch m.fl. avseende framtida kontrollprogram kommer inte att ske utan TAC avser att kommunicera förslag till kontrollprogram samt eventuella justeringar med tillsynsmyndigheten efter det att dom avkunnats i förevarande mål. TAC och Lyckeby Starch m.fl. har dock historiskt haft ett samarbete om den gemensamma vattenresursen och planerar fortsätta på samma sätt i framtiden.

TAC har i sin ansökan bifogat ett förslag till kontrollprogram och har inget emot ett formellt godkännande. Vad gäller kontroller i Vramsån finns ett kontrollprogram för uppföljning av villkor enligt 9 kapitlet MB sedan tidigare omfattande bland annat flödet i Vramsån. Om Länsstyrelsen har synpunkter på detta och vill att det ska kompletteras menar TAC att det bör ske inom ramen för den löpande tillsynen.

SGU anser att kontrollprogrammet ska kompletteras med ytterligare ett grundvattenrör utanför det beräknade påverkansområdet för att verifiera utbredningen och/eller använda som ostörda referenspunkter. SGU:s synpunkt om observationspunkt i utkant/utanför påverkansområde bedöms tillgodosett i föreslaget kontrollprogram.

Länsstyrelsen anser att det i kontrollprogrammet bland annat bör ingå nivåmätningar i den undre och övre akviferen samt återkommande prov på vattenkvaliteten för att avgöra om föroreningar når grundvattnet. Även kommunen (C4 Teknik) anser att kontrollprogrammet bör innefatta analyser av grundvattenkvaliteten.

För utökad kontroll vid ansökt verksamhet föreslogs i ansökan att det nuvarande kontrollprogrammet avseende grundvatten skulle utökas med 8 st mätpunkter för att totalt omfatta 14 st mätpunkter, varav 7 st i jord och 7 st i det sedimentära berget. Av bergborrhorna når åtminstone en kontrollpunkt (B3) med säkerhet ner till den underliggande glaukonitsandstenen. Ett nytt förslag till framtida kontrollprogram har tagits fram. Detta kontrollprogram är avsett att ersätta tidigare förslag.

Vattenbehov

Det är riktigt, såsom Köpinge Vram påpekar, att produktionsvolymerna har minskat de sista åren. När arbetet med att söka vattendom påbörjades utgick man från de långtidsprognoser om produktionsutveckling som då fanns tillgängliga. År 2008 nådde man en försäljning på 100 miljoner liter ABSOLUT och en fördubblad produktion inom 10-15 år förutspåddes, därav det ansökta vattenbehovet för att kunna producera dessa volymer. I och med den lågkonjunktur som sedan följde gick produktionsvolymen ner men konjunkturcykler kommer och går och TAC måste därför vara beredd att kraftigt öka produktionen när marknaden vänder. Även ägarna Pernod-Richard ser det som en tillfällig nedgång och de långsiktiga prognoserna att fördubbla produktionen ligger kvar även om tidshorizonten nu snarare ligger på 15-20 år istället för 10-15 år. TAC anser därför att det står klart att ett behov av det ansökta uttaget kvarstår, även om man i dagsläget inte vet exakt när i tid de investeringar som planerats i verksamheten för att kunna nå kapaciteten om 100 MLPA kommer att genomföras.

Oförutsedd skada

TAC anser att de 10 år, efter arbetstidens utgång, som yrkats torde vara tillräckligt för att effekterna av det ansökta uttaget skall ha kunnat observeras. Detta eftersom arbetstiden, dvs. den tid då åtgärderna skall vara utförda, har föreslagits vara 10 år och att utgången för den tid då yrkande om ersättning oförutsedd skada går ut därmed ligger 20 år framåt i tiden från idag. Vidare är underlaget i ansökan så omfattande att det av materialet framgår vilken påverkan ansökt uttag bedöms kunna få. Någon större osäkerhet som motiverar att tiden för anmälan om oförutsedd skada skulle bestämmas till 20 år föreligger därmed inte.

Verkställighetsförordnande

De anläggningar som TAC har yrkat att Mark- och miljödomstolen skall lagligförklara är redan i drift. Det finns därför förutsättningar för att meddela verkställighetsförordnande enligt 22 kap. 28 § miljöbalken.

Påverkan på Vramsån

Av HaV:s yttrande får förstås att det är Vramsåns naturvärden som åsyftas men det framgår inte hur eller vilken påverkan som avses. TAC anser att den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen med tillhörande bilagor tillfyllest belyser det ansökta grundvattenuttagets marginella påverkan på Vramsåns naturvärden.

I den tekniska beskrivningen anges att den praktiska begränsningen för ett uttag inträder vid 0,05 m³/s. Detta var tänkt att exemplifiera att åvattenintaget aldrig, inte ens av misstag eller vid ett haveri, kan leda till att ån torrläggs helt. I praktiken är pumparna dock inställda på en nollpunkt om 0,23 m³/s vilket också anges i den tekniska beskrivningen. Uttag från Vramsån sker således aldrig vid ett flöde under 0,23 m³/s varför denna nivå ska ses som den praktiska begränsningen.

Oaktat TAC:s uttag visar SMHI:s flödesstatistik år 2001-2009 att dygnsmedelvärdet i Vramsån som helhet legat på 0,23 m/s eller lägre under 4 % av tiden (132 av 3287 dygnsmedelvärden). Dessa låga flöden inträffar företräddelsevis i juli och augusti.

TAC:s uttag kommer inte att medföra någon risk för att bottnar torrläggas. Vid vattenintaget är Vramsån vidare delad i två fåror av likartad storlek, och man kan förvänta att häften av vattnet går i vardera fåra. Det är alltså bara den norra fåran som påverkas och vattenuttaget kan därför inte anses utgöra något vandringshinder ens vid lågvatten. Någon påverkan på Vramsåns fisk förväntas därför inte, eftersom den kan utnyttja den södra fåran för vandring.

Länsstyrelsen har i sitt yttrande listat ett antal kontroller som de anser bör ingå rörande användning av kylvatten från Vramsån. Till det lämnas följande kommentarer.

Mätning av åvattenuttag från Vramsån sker redan i dag, genom kontinuerlig beräkning från frekvensomformare. TAC önskar fortsätta på samma sätt.

Länsstyrelsen vill vidare ha kontinuerlig mätning av volymen återfört vatten, åvatten respektive eventuellt återfört grundvatten separat. Återfört vatten registreras idag. I det fall grundvatten kommer användas som kylvatten kommer detta mätas och redovisas separat.

Vad gäller mätning av temperaturen i uttaget respektive återfört vatten och flöde i Vramsån sker redan mätningar inom ramen för befintligt kontrollprogram utifrån befintligt tillstånd enligt 9 kap MB. Mätning av temperaturen i uttaget vatten sker i mät punkt uppströms intaget. Temperaturen i återfört vatten sker i kyltorns bassängens utsläppspunkt. Mätning av flöde i Vramsån sker idag genom en beräkning från egen nivåmätning kalibrerad mot SMHI:s flödesmätning i Nymölla.

Tillstånd enligt 7 kap MB

Tillstånd krävs för verksamheter/åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. TAC anser att ansökan har utformats på ett sådant sätt att det skulle vara möjligt för Mark- och Miljödomstolen att tillståndspröva ärendet enligt 7 kap 28a§. Samtidigt vidhåller TAC vad man sagt i ansökan med bilagor att ansökt verksamhet inte påverkar Vramsån på ett betydande sätt och att en prövning enligt 7 kap 28a§ därför inte behövs.

Dispens enligt artskyddsförordningen

Länsstyrelsen påtalar att grundvattenuttaget kan kräva dispens från artskyddsförordningen om den minskande grundvattentillförseln till Vramsån påverkar tjockskalig målarmussla negativt. Utifrån de handlingar som redovisats i ärendet, anser TAC att utredningen visat att ansökt maxuttag endast marginellt (< 0,3 % av medelvattenföringen) bidrar till minskad grundvattentillförsel till Vramsån. Detta är även något högt räknat. Någon dispens enligt artskyddsförordningen krävs därför inte.

Tidsbegränsning av tillståndet

TAC motsätter sig en tidsbegränsning av tillståndet. De investeringar som är nödvändiga för den ansökta verksamheten uppgår till betydande belopp och sådana investeringar görs av naturliga skäl inte med så kort tidshorisont som 20 år.

DOMSKÄLMiljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen anser att den av sökanden upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i målet uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken. Domstolen finner att miljökonsekvensbeskrivningen därför kan godkännas.

Lagligförklaring av befintliga anläggningar

Det har inte framförts några erinringar mot ansökt lagligförklaring och enligt domstolens bedömning föreligger förutsättning för lagligförklaring av aktuella anläggningsdelar.

Tillåtlighet*Kylvatten från Vramsån*

Bolaget har använt vatten från Vramsån för kylning sedan början av 1970-talet. Vramsån är förklarad som Natura 2000-område med höga skyddsvärden och länsstyrelsen har påtalat behovet av att säkerställa en minivattenföring i ån. Bolaget har ingett beskrivning av vattenuttaget och återföringen av vatten och har dessutom, genom villkor i det tillstånd som meddelats enligt 9 kap. miljöbalken, ålagt begränsning av temperaturhöjning av åvattnet. För intagspunkten finns också en minimigräns när åvatten inte längre får tas ut. Domstolen finner att det med nu satta gränser för minimivattenföring och temperturhöjning för användandet av åvattnet inte finns något hinder ur tillåtlighetssynpunkt mot den ansökta verksamhete.

Bolagets ansökan ska därför bifallas i denna del.

Behovsfrågan

Bolaget har gjort gällande att man har ett behov av att fördubbla sin produktion och sitt uttag av grundvatten till följd av ökad produktefterfrågan. Bolaget har visat att

produktionen ökat stadigt under hela dess verksamhetstid från 1979 och fram till 2008. De senaste åren har dock produktionen varit avstannande, enligt Bolagets uppfattning till följd av lågkonjunktur.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har Bolaget inte kunnat göra sannolikt att den bedömda prognosen om produktionsökning är realistisk. Domstolen är av den uppfattningen att det tillstånd till vattenuttag som Bolaget har idag, och som ännu inte utnyttjats fullt ut, tycks räcka för produktion i åtminstone tio år till. Bolaget har således inte på ett tillräckligt övertygande sätt förmått visa att ett faktiskt behov föreligger att inom en rimlig framtid ta ut ansökt mängd grundvatten.

Vattentillgång

Bolaget har redovisat flera olika beräkningar till styrkande av att vattentillgången inom akvifären skulle vara tillräcklig. Flera av remissinstanserna har dock varit skeptiska till beräkningssätten och till om vattentillgången är tillräcklig. Sedan 1999 har bolaget tagit ut 450 000 m³ i snitt per år. Grundvattenmätningar under denna tid pekar på en sjunkande grundvattennivå. Oavsett om det är bolagets uttag eller andra verksamheters uttag som orsakar sänkta grundvattennivåer så är ändå detta förhållande en indikation på att vattentillgången är begränsad. Bolaget har angett att man tar på sig att fördjupa de brunnar som får vattenbrist om nivåerna fortsätter att sjunka. Domstolen finner att man först måste försäkra sig om att man inte tar ut mer vatten än vad som nybildas varje år. Fördjupning av brunnar är bara en lösning om vattentillgången är tillfälligt låg.

Bolaget har redovisat flera beräkningssätt för grundvattenbildningen inom angivet tillrinningsområde. Tillrinningsområdet är dock ifrågasatt då det i nordvästra området finns en erosionsdal som anses förhindra tillrinningen norr om densamma. Om man begränsar tillrinningsområdet vid erosionsdalen är tillrinningsområdet mindre än hälften av det tillrinningsområde på 18,8 km² som bolaget räknat på. Om man ändå utgår från att drygt halva området skulle utgöra tillrinningsområde och ansätter 10 km² som nybildningsområde kommer inte grundvattenbildningen upp i mer än 1,5 Mm³/år vid en grundvattenpåfyllning till berget på 150 mm. Inom området sägs

att man inte ska räkna på mer än 65 mm grundvattenbildning vilket då skulle innebära en årlig nybildning av grundvatten på 650 000 m³/år.

Domstolen anser att Bolaget inte med tillräcklig säkerhet har visat att den vattenmängd som man söker tillstånd att ta ut finns att tillgå inom akvifären. De skador som ett överuttag av grundvatten skulle förorsaka i påverkansområdet kan på intet sätt kompenseras genom villkor eller tidsbegränsning av ett tillstånd.

Med de slutsatser som mark- och miljödomstolen dragit ovan under rubrikerna *Behovsfrågan* och *Vattentillgång* föreligger inte förutsättningar att meddela sökt tillstånd till grundvattenuttag och Bolagets ansökan ska därför avslås i denna del.

Prövning enligt 7 kap 28a § miljöbalken

Av utredningen i målet framgår att Vramsån ingår i ett Natura 2000-område. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan de nu prövade åtgärderna i Vramsån, med iakttagande av de försiktighetsåtgärder som föreskrivits i tillståndet till miljöfarlig verksamhet, inte anses påverka miljön på ett betydande sätt. Vid sådant förhållande föreligger inte något tillståndsplikt enligt 7 kap 28a § miljöbalken.

Oförutsedd skada

Med hänsyn till att ansökt tillstånd till bortledning och återledning av åvatten redan pågått under en längre tid anser mark- och miljödomstolen att det är tillfyllest med att tiden för framställande av anspråk på grund av oförutsedd skada bestäms till av Bolaget föreslagna tio år räknat från det denna dom vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken tidigare fastställda avgiften för målets prövning.

Verkställighetsförordnande

Domstolen finner att det finns skäl att meddela Bolaget begärt verkställighetstill-

stånd vad gäller lagligförklaring av befintliga anläggningsdelar för kylvattenuttag samt för tillståndet att ta ut åvatten från Vramsån.

Rättegångskostnader

Bolaget har medgivit de yrkanden som framställts om ersättning för rättegångskostnader. Framställda ersättningsyrkanden ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 31 januari 2012.

Jonny Boo

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonny Boo, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström samt de särskilda ledamöterna StenInge Arnesson och Bo Selmer.